

Årsberetning 2015

D A N S K
ramazzini
C E N T E R
forskning i miljø
og arbejdsmedicin

Arbejdsmedicinsk Klinik, Dansk Ramazzini Center, Aarhus Universitetshospital
Arbejdsmedicinsk Klinik, Dansk Ramazzini Center, Hospitalsenheden Vest, Regionshospitalet Herning
Arbejdsmedicinsk Klinik, Dansk Ramazzini Center, Aalborg Universitetshospital
Institut for Folkesundhed, Sektion for miljø, arbejde og sundhed, Dansk Ramazzini Center, Aarhus Universitet

Indholdsfortegnelse:	2
1. Året der gik	3
2. Publikationer	4
2.1. Originale arbejder i tidsskrifter med peer review	4
2.2. Det årlige antal publikationer fra Dansk Ramazzini Center i tidsskrifter med peer review 2008-2015.....	7
3. Ph.d. afhandlinger	7
4. Oral presentations	11
5. Posters.....	12
6. Ramazzini Seminar 2015	14
7. Videnskabelige møder	15
8. Forskningsprojekter under udførelse	15
9. Ramazzini Scholarships.....	26
10. Tabel 1 Antal ph.d. studerende fordelt efter år for indskrivning og forsvar	27
11. Tabel 2 Medarbejdere i Dansk Ramazzini Center 2015	27
12. Igangværende ph.d. projekter 31. december 2015	28
13. Igangværende forskningsårsprojekter 2015	29
14. Afsluttede ph.d. projekter 2008-2015	30
15. Afsluttede forskningsårsprojekter 2008-2015.....	33

Året der gik

I 2015 meldte Koordinationsudvalget for hospitaler og universitet tilbage på forsknings- og udviklingsgennemgangen, som blev påbegyndt i 2013 og som involverede alle specialer i Region Midtjylland. Dansk Ramazzini Center blev fremhævet som et eksempel til inspiration for, hvordan man fremmer og sikrer sammenhæng i forskning og udvikling på tværs af regionen. Vi er glade for, at samarbejdet i Dansk Ramazzini Center bemærkes af hospitalerne og universitetet. Det tilskynder til fortsat at udvikle samarbejdet mellem centerets fire enheder.

I 2015 besluttede bestyrelsen for Dansk Ramazzini Center at etablere et grundbudget med en årlig bevilling på 240.000 kr. med ligelige bidrag fra Aarhus Universitetshospital, Aarhus Universitet, Hospitalsenheden Vest og Aalborg Universitet. Dette gjorde det muligt at ansætte Pia Pedersen den 1. december 2015 som halvtidssekretær til at koordinere og udvikle centerets aktiviteter.

Det fjerde Ramazzini Seminar blev afholdt på Hotel Skanderborghus med 41 deltagere, det største antal deltagere hidtil. Det svarer til en deltagelse på 77 % og understreger, at seminaret er blevet en veletableret institution. Endnu en gang lykkedes det at sammensætte et program, som gik på tværs af forskningsområder og metoder. Der var oplæg og diskussion om mixed methods, som integrerer kvantitative og kvalitative metoder, akademisk engelsk, eksponeringsvurdering, nye resultater fra centerets forskning og nye projekt idéer med invitationer til bred deltagelse.

I 2015 forsvarede Tanja Kirkegaard, Annett Dalbøge, Else Würtz, Charlotte Ann Gadegaard og Helene Tilma Vistisen deres ph.d. afhandling. Det svarer stort set til det årlige antal afsluttede ph.d. studerende fra 2008 til 2014. I 2015 blev der dog ikke indskrevet nye ph.d. studerende, men flere tidligere ph.d. studerende fortsatte i postdoc stillinger. Dette afspejler, at vi har prioriteret at fastholde ph.d.er, når dette har været muligt og at mange af de ph.d. studerende er folkesundhedskandidater eller psykologer og ikke skal videre i en speciallægeuddannelse.

Der var i 2015 i alt 41 årsværk tilknyttet centeret, herunder 7,6 seniorer, 15,5 ph.d.er, 10,5 post docs, 1 forskningsassistent, 3 forskningsårsstuderende og 1,5 medarbejdere med basisfunktioner (sekretær, datamanager, statistiker, informationsmedarbejder). Fire medarbejdere var på barsel.

Susanne Wulff Svendsen blev i 2015 udnævnt til professor ved Aarhus Universitet, Health. Dansk Ramazzini Center har således seks professorer ved Aarhus Universitet, Aalborg Universitet og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

I 2015 udgik der i alt 70 publikationer i tidsskrifter med peer review fra centeret. De beskæftigede sig med en bred vifte af arbejds- og miljømedicinske emner: Allergi og luftvejslidelser, psykosocialt arbejdsmiljø og mentalt helbred, ulykker og sikkerhedskultur, ergonomiske arbejdsforhold og muskuloskeletale lidelser, kemiske forurening og reproduktion og gravides og unges arbejdsmiljø. Antallet af artikler svarede til niveauet siden 2012. Den markante stigning, vi så fra 2008 til 2011, er således afløst af en stabil årlig produktion, svarende til ca. 1,9 publikationer per årsværk.

Der blev i 2015 afholdt tre workshops og symposier med internationale oplægsholdere.

I 2015 blev der igangsat i alt 22 projekter med finansiering fra bl.a. Aarhus Universitet, Arbejdsmiljøforskningsfonden, Gigtforeningen, Folkesundhed i Midten, Nordforsk og Det Frie Forskningsråd.

Dansk Ramazzini Center modtog i 2009 en gave på 444.989 kroner fra den tidligere arbejdsmedicinske klinik ved Skive Sygehus, da den blev lukket. Disse midler har finansieret det årlige Ramazzini Seminar og er blevet brugt til at støtte deltagelse ved konferencer, kurser og organisering af videnskabelige møder. I 2015 modtog fire yngre forskere fra centeret støtte på op til 10.000 kroner til forskerophold og konferencedeltagelse. Disse midler er nu opbrugt og vi skal finde ny finansiering af disse aktiviteter.

Aarhus, januar 2016

Koordinationsudvalget for Dansk Ramazzini Center:

Henrik Kolstad, professor, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus Universitetshospital

Vivi Schlünssen, professor, Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet

Johan Hviid Andersen, professor, Arbejdsmedicinsk Klinik, Hospitalsenheden Vest

Øyvind Omland, professor, Arbejdsmedicinsk klinik, Aalborg Universitetshospital

Torben Sigsgaard, professor, Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet

Publikationer i tidsskrifter med peer review

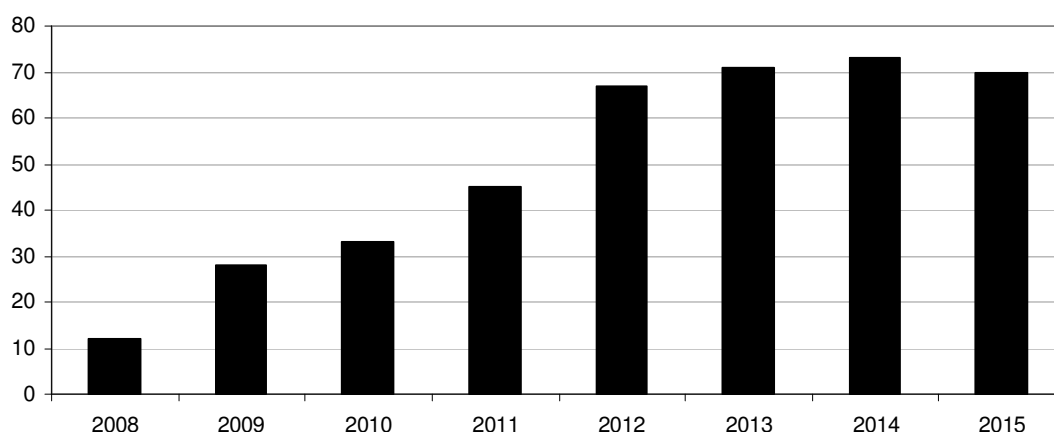
1. Andersen A, Hansen VI, Bonlokke JH. Work-related MRSA CC398 carrier status had serious psychosocial consequences to a farmer. *Ugeskr Laeger*. 2015 Sep 28;177(40):V02150180.
2. Andersen LP, Karlsen IL, Kines P, Joensson T, Nielsen KJ. Social identity in the construction industry: Implications for safety perception and behaviour. *Construction Management and Economics*. 2015;33(8):640-652.
3. Andersen LP, Labriola M, Andersen JH, Lund T, Hansen CD. Bullied at school, bullied at work: A prospective study. *BMC Psychology*. 2015;3(35)
4. Andersson NW, Hansen MV, Larsen AD, Hougaard KS, Kolstad HA, Schlunssen V. Prenatal maternal stress and atopic diseases in the child: A systematic review of observational human studies. *Allergy*. 2015 Sep 3
5. Bamberger SG, Larsen A, Vinding AL, Nielsen P, Fonager K, Nielsen RN, Ryom P, Omland O. Assessment of work intensification by managers and psychological distressed and non-distressed employees: A multilevel comparison. *Ind Health*. 2015 Sep 17;53(4):322-31.
6. Beko G, Callesen M, Weschler CJ, Toftum J, Langer S, Sigsgaard T, Host A, Kold Jensen T, Clausen G. Phthalate exposure through different pathways and allergic sensitization in preschool children with asthma, allergic rhinoconjunctivitis and atopic dermatitis. *Environ Res*. 2015 Feb;137:432-9.
7. Bentayeb M, Norback D, Bednarek M, Bernard A, Cai G, Cerrai S, Eleftheriou KK, Gratiou C, Holst GJ, Lavaud F, Nasilowski J, Sestini P, Sarno G, Sigsgaard T, Wieslander G, Zielinski J, Viegi G, Annesi-Maesano I, GERIE Study. Indoor air quality, ventilation and respiratory health in elderly residents living in nursing homes in Europe. *Eur Respir J*. 2015 May;45(5):1228-38.
8. Bidstrup SB, Kaerlev L, Thulstrup AM, Bonde JP. Women referred for occupational risk assessment in pregnancy have no increased risk of adverse obstetric outcomes. *Dan Med J*. 2015 Aug;62(8):A5119.
9. Biering K, Andersen JH, Lund T, Hjollund NH. Psychosocial working environment and risk of adverse cardiac events in patients treated for coronary heart disease. *J Occup Rehabil [Internet]*. 2015 Dec;25(4):770-5.
10. Biering K, Hjollund NH, Frydenberg M. Using multiple imputation to deal with missing data and attrition in longitudinal studies with repeated measures of patient-reported outcomes. *Clin Epidemiol [Internet]*. 2015 Jan 16;7:91-106.
11. Biering K, Lund T, Andersen JH, Hjollund NH. Effect of psychosocial work environment on sickness absence among patients treated for ischemic heart disease. *J Occup Rehabil [Internet]*. 2015 Dec;25(4):776-82.
12. Bloksgaard L, Christensen AD, Jensen SQ, Hansen CD, Kyed M, Nielsen KJ. Masculinity ideals in a contemporary Danish context. *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*. 2015 DOI: 10.1080/08038740.2015.1046918;23(3):152-167.
13. Bolund AC, Miller MR, Basinas I, Elholm G, Omland O, Sigsgaard T, Schlunssen V. The effect of occupational farming on lung function development in young adults: A 15-year follow-up study. *Occup Environ Med*. 2015 Oct;72(10):707-13.
14. Brunekreef B, Harrison RM, Kunzli N, Querol X, Sutton MA, Heederik DJ, Sigsgaard T. Reducing the health effect of particles from agriculture. *Lancet Respir Med*. 2015 Nov;3(11):831-2.
15. Brunekreef B, Kunzli N, Pekkanen J, Annesi-Maesano I, Forsberg B, Sigsgaard T, Keuken M, Forastiere F, Barry M, Querol X, Harrison RM. Clean air in Europe: Beyond the horizon? *Eur Respir J*. 2015 Jan;45(1):7-10.
16. Christensen A, Kyed M, Hansen CD, Jensen SQ, Bloksgaard L, Nielsen KJ. Maskulinitet og sikkerhed blandt ambulancereddere og slagteriarbejdere. *Tidsskrift for Arbejdsliv*. 2015;17:78-93.
17. Christiansen DH, Falla D, Frost P, Frich LH, Svendsen SW. Physiotherapy after subacromial decompression surgery: Development of a standardised exercise intervention. *Physiotherapy [Internet]*. 2015 Dec;101(4):327-39.
18. Christiansen DH, Frost P, Falla D, Haahr JP, Frich LH, Svendsen SW. Responsiveness and minimal clinically important change: A comparison between 2 shoulder outcome measures. *J Orthop Sports Phys Ther [Internet]*. 2015 Aug;45(8):620-5.
19. Daugaard S, Andersen JH, Grynderup MB, Stokholm ZA, Rugulies R, Hansen AM, Kaergaard A, Mikkelsen S, Bonde JP, Thomsen JF, Christensen KL, Kolstad HA. Individual and work-unit measures of psychological demands and decision latitude and the use of antihypertensive medication. *Int Arch Occup Environ Health*. 2015 Apr;88(3):311-9.
20. Durr DW, Hoyer BB, Christensen LH, Pedersen HS, Zinchuk A, Jonsson BA, Lindh CH, Bonde JP, Toft G. Tobacco smoking during pregnancy and risk of adverse behaviour in offspring: A follow-up study. *Reprod Toxicol*. 2015 Sep 8;58:65-72.
21. Eduard W, Schlunssen V, Sigsgaard T, Omland O, Pearce N, Douwes J. Can selection explain the protective effects of farming on asthma? *Ann Agric Environ Med*. 2015 Sep 4;22(3):467-9.

22. Elholm G, Linneberg A, Husemoen LL, Omland O, Gronager PM, Sigsgaard T, Schlunssen V. The danish urban-rural gradient of allergic sensitization and disease in adults. *Clin Exp Allergy*. 2015 Jun 12
23. Eskildsen A, Andersen LP, Pedersen AD, Vandborg SK, Andersen JH. Work-related stress is associated with impaired neuropsychological test performance: A clinical cross-sectional study. *Stress*. 2015 DOI: 10.3109/10253890.2015.1004629;18(2):198-207.
24. Eskildsen A, Dalgaard VL, Nielsen KJ, Andersen JH, Zachariae R, Olsen LR, Jorgensen A, Christiansen DH. Cross-cultural adaptation and validation of the danish consensus version of the 10-item perceived stress scale. *Scand J Work Environ Health* [Internet]. 2015;41(5):486-490.
25. Gadegaard CA, Andersen LP, Høgh A. Effects of violence prevention behavior on exposure to workplace violence and threats: A follow-up study. *J Interpers Violence* [Internet]. 2015 Nov 29
26. Goralczyk K, Strucinski P, Wojtyniak B, Rabczenko D, Lindh CH, Jonsson BA, Toft G, Lenters V, Czaja K, Hernik A, Bonde JP, Pedersen HS, Zvyezday V, Ludwicki JK. Is the fact of parenting couples cohabitation affecting the serum levels of persistent organohalogen pollutants? *Int J Hyg Environ Health*. 2015 Jun;218(4):392-400.
27. Grill M, Grytnes R, Törner M. Approaching safety in the swedish and danish construction industry: Professionals' perceptions of safety culture differences. *Safety Science Monitor*. 2015;19(2):article 6.
28. Grytnes R. 'Ikke helt efter bogen' – tømrerlærlinges håndtering af arbejdsmiljøet i byggebranchen. *Tidsskrift for Arbejdsliv*. 2015;17(2):31-43.
29. Hansen AM, Gullander M, Høgh A, Persson R, Kolstad HA, Willert MV, Bonde JP, Kaerlev L, Rugulies R, Grynderup MB. Workplace bullying, sleep problems and leisure-time physical activity: A prospective cohort study. *Scand J Work Environ Health*. 2015 Dec 4
30. Hansen ML, Thulstrup AM, Juhl M, Kristensen JK, Ramlau-Hansen CH. Occupational exposures and sick leave during pregnancy: Results from a danish cohort study. *Scand J Work Environ Health*. 2015 Jul;41(4):397-406.
31. Hansen ML, Thulstrup AM, Juhl M, Kristensen JK, Ramlau-Hansen CH. Predictors of sickness absence in pregnancy: A danish cohort study. *Scand J Work Environ Health*. 2015 Mar;41(2):184-93.
32. Holst G, Host A, Doekes G, Meyer HW, Madsen AM, Plesner KB, Sigsgaard T. Allergy and respiratory health effects of dampness and dampness-related agents in schools and homes: A cross-sectional study in danish pupils. *Indoor Air*. 2015 Dec 8
33. Holst G, Host A, Doekes G, Meyer HW, Madsen AM, Sigsgaard T. Determinants of house dust, endotoxin, and beta-(1->3)-D-glucan in homes of danish children. *Indoor Air*. 2015 Jun;25(3):245-59.
34. Hoyer BB, Ramlau-Hansen CH, Obel C, Pedersen HS, Hernik A, Ogniev V, Jonsson BA, Lindh CH, Rylander L, Rignell-Hydbom A, Bonde JP, Toft G. Pregnancy serum concentrations of perfluorinated alkyl substances and offspring behaviour and motor development at age 5-9 years--a prospective study. *Environ Health*. 2015 Jan 7;14:2,069X-14-2.
35. Hoyer BB, Ramlau-Hansen CH, Pedersen HS, Goralczyk K, Chumak L, Jonsson BA, Bonde JP, Toft G. Motor development following in utero exposure to organochlorines: A follow-up study of children aged 5-9 years in greenland, ukraine and poland. *BMC Public Health*. 2015 Feb 14;15:146,015-1465-3.
36. Hoyer BB, Ramlau-Hansen CH, Vrijheid M, Valvi D, Pedersen HS, Zvezdai V, Jonsson BA, Lindh CH, Bonde JP, Toft G. Anthropometry in 5- to 9-year-old greenlandic and ukrainian children in relation to prenatal exposure to perfluorinated alkyl substances. *Environ Health Perspect*. 2015 Aug;123(8):841-6.
37. Jensen MS, Anand-Ivell R, Norgaard-Pedersen B, Jonsson BA, Bonde JP, Hougaard DM, Cohen A, Lindh CH, Ivell R, Toft G. Amniotic fluid phthalate levels and male fetal gonad function. *Epidemiology*. 2015 Jan;26(1):91-9.
38. Kenney P, Hilberg O, Laursen AC, Peel RG, Sigsgaard T. Preventive effect of nasal filters on allergic rhinitis: A randomized, double-blind, placebo-controlled crossover study. *J Allergy Clin Immunol*. 2015 Dec;136(6):1566,1572.e5.
39. Kirkegaard T, Brinkmann S. Rewriting stress: Toward a cultural psychology of collective stress at work. *Culture and Psychology*. 2015;21(1):81-94.
40. Kirkegaard T, Brinkmann S. "Which coping strategies does the working environment offer you?" A field study of the distributed nature of stress and coping. *Nordic Psychology* [Internet]. 2015 06/08; 2015/06:1-18. Available from: <http://dx.doi.org/10.1080/19012276.2015.1045543>
41. Lenters V, Portengen L, Smit LA, Jonsson BA, Giwercman A, Rylander L, Lindh CH, Spano M, Pedersen HS, Ludwicki JK, Chumak L, Piersma AH, Toft G, Bonde JP, Heederik D, Vermeulen R. Phthalates, perfluoroalkyl acids, metals and organochlorines and reproductive function: A multipollutant assessment in greenlandic, polish and ukrainian men. *Occup Environ Med*. 2015 Jun;72(6):385-93.
42. Liu X, Olsen J, Agerbo E, Yuan W, Sigsgaard T, Li J. Prenatal stress and childhood asthma in the offspring: Role of age at onset. *Eur J Public Health*. 2015 Dec;25(6):1042-6.

43. Ludwicki JK, Goralczyk K, Strucinski P, Wojtyniak B, Rabczenko D, Toft G, Lindh CH, Jonsson BA, Lenters V, Heederik D, Czaja K, Hernik A, Pedersen HS, Zvezday V, Bonde JP. Hazard quotient profiles used as a risk assessment tool for PFOS and PFOA serum levels in three distinctive european populations. *Environ Int.* 2015 Jan;74:112-8.
44. Maribo T, Schiottz-Christensen B, Jensen C, Jensen LD. Risks of permanent disability in low back pain patients associated with different job positions: A 5-year follow-up study. *Eur Spine J.* 2015 Jul 17
45. Moller A, Reventlow S, Hansen AM, Andersen LL, Siersma V, Lund R, Avlund K, Andersen JH, Mortensen OS. Does physical exposure throughout working life influence chair-rise performance in midlife? A retrospective cohort study of associations between work and physical function in denmark. *BMJ Open [Internet].* 2015 Nov 4;5(11):e009873,2015-009873.
46. Nielsen KJ, Hansen CD, Bloksgaard L, Christensen AD, Jensen SQ, Kyed M. Associations between masculinity, safety oversights, safety priority and safety violations in two male-dominated occupations. *Safety Science.* 2015;76:82-89.
47. Nielsen KJ, Hansen CD, Bloksgaard L, Christensen AD, Jensen SQ, Kyed M. The impact of masculinity on safety oversights, safety priority and safety violations in two male-dominated occupations. *Safety Science.* 2015;76:82-89.
48. Nielsen KJ, Kines P, Pedersen LM, Andersen LP, Andersen DR. A multi-case study of the implementation of an integrated approach to safety in small enterprises. *Safety Science.* 2015;71(Part B):142–150.
49. Nielsen KJ, Lander F, Lauritsen JM. The relationship between macroeconomic and industry-specific business cycle indicators and workrelated injuries among danish construction workers. *Occup Environ Med.* 2015 doi:10.1136/oemed-2014-102290;72:271-276.
50. Ozmec MN, Karlson I, Kines P, Andersen LPS, Nielsen KJ. Negotiating safety practice in small construction companies. *Safety Science.* 2015;71:275-281.
51. Sauni R, Verbeek JH, Uitti J, Jauhiainen M, Kreiss K, Sigsgaard T. Remediating buildings damaged by dampness and mould for preventing or reducing respiratory tract symptoms, infections and asthma. *Cochrane Database Syst Rev.* 2015 Feb 25;2:CD007897.
52. Schioler L, Ruth M, Jogi R, Gislason T, Storaas T, Janson C, Forsberg B, Sigsgaard T, Toren K, Hellgren J. Nocturnal GERD - a risk factor for rhinitis/rhinosinusitis: The RHINE study. *Allergy.* 2015 Jun;70(6):697-702.
53. Schlunssen V, Basinas I, Zahradnik E, Elholm G, Wouters IM, Kromhout H, Heederik D, Bolund AC, Omland O, Raulf M, Sigsgaard T. Exposure levels, determinants and IgE mediated sensitization to bovine allergens among danish farmers and non-farmers. *Int J Hyg Environ Health.* 2015 Mar;218(2):265-72.
54. Sejersen MH, Frost P, Hansen TB, Deutch SR, Svendsen SW. Proteomics perspectives in rotator cuff research: A systematic review of gene expression and protein composition in human tendinopathy. *PLoS One [Internet].* 2015 Apr 16;10(4):e0119974.
55. Sigsgaard T, Forsberg B, Annesi-Maesano I, Blomberg A, Bolling A, Boman C, Bonlokke J, Brauer M, Bruce N, Heroux ME, Hirvonen MR, Kelly F, Kunzli N, Lundback B, Moshhammer H, Noonan C, Pagels J, Sallsten G, Sculier JP, Brunekreef B. Health impacts of anthropogenic biomass burning in the developed world. *Eur Respir J.* 2015 Dec;46(6):1577-88.
56. Sigsgaard T, Thorne PS, Schlunssen V, Bonlokke J, Riddervold IS, Hoppe KA, Andersen NT, Mackenzie NM. The change in nasal inflammatory markers after intranasal challenges with particulate chitin and lipopolysaccharide: A randomized, double-blind, placebo-controlled, crossover study with a positive control. *Int Forum Allergy Rhinol.* 2015 Aug;5(8):716-23.
57. Smit LA, Lenters V, Hoyer BB, Lindh CH, Pedersen HS, Liermontova I, Jonsson BA, Piersma AH, Bonde JP, Toft G, Vermeulen R, Heederik D. Prenatal exposure to environmental chemical contaminants and asthma and eczema in school-age children. *Allergy.* 2015 Jun;70(6):653-60.
58. Sommer TG, Frost P, Svendsen SW. Combined musculoskeletal pain in the upper and lower body: Associations with occupational mechanical and psychosocial exposures. *Int Arch Occup Environ Health [Internet].* 2015 Nov;88(8):1099-110.
59. Storaas T, Zock JP, Morano AE, Holm M, Bjornsson E, Forsberg B, Gislason T, Janson C, Norback D, Omenaas E, Schlunssen V, Toren K, Svanes C. Incidence of rhinitis and asthma related to welding in northern europe. *Eur Respir J.* 2015 Nov;46(5):1290-7.
60. Svanes O, Skorge TD, Johannessen A, Bertelsen RJ, Bratveit M, Forsberg B, Gislason T, Holm M, Janson C, Jogi R, Macsali F, Norback D, Omenaas ER, Real FG, Schlunssen V, Sigsgaard T, Wieslander G, Zock JP, Aasen T, Dratva J, Svanes C. Respiratory health in cleaners in northern europe: Is susceptibility established in early life? *PLoS One.* 2015 Jul 13;10(7):e0131959.

61. Tabatabaieifar S, Frost P, Andersen JH, Jensen LD, Thomsen JF, Svendsen SW. Varicose veins in the lower extremities in relation to occupational mechanical exposures: A longitudinal study. *Occup Environ Med* [Internet]. 2015 Jan 9
62. Thilising T, Madsen AM, Basinas I, Schlunssen V, Tendal K, Baelum J. Dust, endotoxin, fungi, and bacteria exposure as determined by work task, season, and type of plant in a flower greenhouse. *Ann Occup Hyg*. 2015 Mar;59(2):142-57.
63. Thomsen GF, Schlunssen V, Skadhauge LR, Malling TH, Sherson DL, Omland O, Sigsgaard T. Are allergen batch differences and the use of double skin prick test important? *BMC Pulm Med*. 2015 Apr 9;15:33,015-0021-3.
64. Timm S, Frydenberg M, Janson C, Campbell B, Forsberg B, Gislason T, Holm M, Jogi R, Omenaas E, Sigsgaard T, Svanes C, Schlunssen V. The urban-rural gradient in asthma: A population-based study in northern europe. *Int J Environ Res Public Health*. 2015 Dec 30;13(1):10.3390/ijerph13010093.
65. Torske M, Hilt B, Glasscock D, Lundquist P, Krokstad S. Anxiety and depression symptoms among farmers. the HUNT study, norway. *Journal of Agromedicine*. 2015
66. Triebner K, Johannessen A, Puggini L, Benediktsdottir B, Bertelsen RJ, Bifulco E, Dharmage SC, Dratva J, Franklin KA, Gislason T, Holm M, Jarvis D, Leynaert B, Lindberg E, Malinovsky A, Macsali F, Norback D, Omenaas ER, Rodriguez FJ, Saure E, Schlunssen V, Sigsgaard T, Skorge TD, Wieslander G, Zemp E, Svanes C, Hustad S, Gomez Real F. Menopause as a predictor of new-onset asthma: A longitudinal northern european population study. *J Allergy Clin Immunol*. 2015 Oct 1
67. Winding TN, Andersen JH. Socioeconomic differences in school dropout among young adults: The role of social relations. *BMC Public Health* [Internet]. 2015 Oct 15;15:1054,015-2391-0.
68. Winding TN, Labriola M, Nohr EA, Andersen JH. The experience of demanding work environments in younger workers. *Occup Med (Lond)* [Internet]. 2015 Jun;65(4):324-30.
69. Wurtz ET, Schlunssen V, Malling TH, Hansen JG, Omland O. Occupational COPD among danish never-smokers: A population-based study. *Occup Environ Med*. 2015 Jun;72(6):456-9.
70. Wurtz ET, Schlunssen V, Malling TH, Hansen JG, Omland O. Occupational chronic obstructive pulmonary disease in a danish population-based study. *COPD*. 2015 Aug;12(4):435-43.

Det årlige antal publikationer fra Dansk Ramazzini Center i tidsskrifter med peer review 2008-2015

Ph.d. afhandlinger

Else Toft Würtz: Occupational exposure and COPD - A Danish population-based study.

Kronisk Obstruktiv Lungesygdom (KOL) er en udbredt sygdom der påvirker morbiditet, invaliditeten og mortaliteten over hele verden. KOL er karakteriseret ved en nedsat lungefunktion på grund af en kronisk inflammation i lungerne. Prævalensen er ca. 10 % hos befolkningen over 40 år, og er højere blandt mænd end blandt kvinder. Den væsentligste risikofaktor for KOL er rygning, selvom kun ca. 25 % af rygere får KOL. Alligevel kan rygning kun forklare op til ca. 80 % af KOL tilfældene.

En anden risikofaktor er erhvervsmæssig eksponering for damp, gas, støv og/eller røg (VGDF) der ved KOL foranlediger en kronisk inflammation med tilsvarende effekt som partiklerne der inhaleres ved rygning. Den andel af

KOL der kan undgås hvis den erhvervsmæssige eksponering fjernes er ca. 15 % (the population attributable fraction (PAF)).

Formålet med denne afhandling er at se på associationer mellem KOL og erhvervsmæssige eksponeringer i en kohorte af den danske befolkning i alderen 45-84 år (Artikel I-IV).

Baseline data blev indsamlet i 2004/2006 og kohorten inkluderede 1626 kvinder og 3091 mænd (N=4717), mens de longitudinelle data (N=2624) blev indsamlet i 2008/2010, begge gange via deres egen praktiserende læge. Data var baseret på lungefunktionsmålinger og spørgeskemaer. KOL blev defineret ud fra lungefunktionsmålingerne og den nedre normale referencegrænse (Lower Limit of Normal (LLN)).

A priori blev der udvalgt job koder med kendt erhvervsmæssige eksponeringer ud fra den danske version af 'The International Standard Classification of Occupations, revision 1988' (DISCO-88). De selvrapporterede job med en erhvervsmæssig eksponering blev efterfølgende afgrænset til de a priori udvalgte DISCO-88 koder. Den mest udbredte erhvervsmæssige eksponering var organisk støv (primært landbrug) mens 49 % ikke rapporterede nogen form for erhvervsmæssig eksponering i deres arbejdsliv.

Artikel I inkluderede hele baseline kohorten med 279 KOL tilfælde. Den aldersstandardiserede prævalens af KOL var 5,0 % (95 % CI: 5,0;5,0) og signifikant lavere blandt kvinder 4,6 % (95 % CI: 4,6;4,6) sammenlignet med mænd 5,0 % (95 % CI: 5,0;5,0). Den justerede odds ratio (ORadj) fra den mixed model regressionsanalyse var for en medium (5-14 år) VGDF eksponering 1,61 (95 % CI: 1,03;2,51), og for høj (≥ 15 år) organisk støv eksponering ORadj 1,56 (95 % CI: XIV

1,09;2,24). Eksponeringsniveauerne afspejlede yderligere signifikante tendenser i disse eksponeringer, henholdsvis $p=0,031$ og $p=0,017$.

Artikel II inkluderede kvinderne (N=1626) fra baseline kohorten. I alt havde 279 kvinder en relevant erhvervsmæssig eksponering og 76 kvinder havde KOL. Den erhvervsmæssige eksponering blev dikotomiseret til, om kvinderne havde haft en erhvervsmæssig eksponering eller ej. Den mixed model regressionsanalyse viste en øget association med KOL for VGDF og organisk støv eksponering med henholdsvis ORadj 1,98 (95 % CI: 1,06;3,69) og 2,05 (95 % CI: 1,04;4,08). Ved de to eksponeringer blev PAF henholdsvis estimeret til at være 14 % og 15 %.

Artikel III inkluderede ikkerygerne (N=1575) fra baseline kohorten. Blandt ikkerygerne havde 658 (42 %) en erhvervsmæssig eksponering og 26 havde KOL svarende til en prævalens på 1,7 %. Den erhvervsmæssige eksponering blev dikotomiseret til, om ikkerygerne havde haft en erhvervsmæssig eksponering eller ej. I den mixed model regressionsanalyse havde ikkerygerne eksponeret for VGDF og organisk støv en øget association med KOL med henholdsvis ORadj 3,69 (95 % CI: 1,36;10,04) og 2,94 (95 % CI: 1,05;8,22). PAF for KOL blandt ikkerygere forårsaget af en erhvervsmæssig eksponering var 48 % (95 % CI: 30;65) for VGDF og 41 % (95 % CI: 19;62) for organisk støv.

Artikel IV fokuserede på den fire-årige incidens af KOL, samt det årlige fald i lungefunktionen i det longitudinelle studie. De der havde KOL ved baseline blev ekskluderet (n=120) så 2624 blev inkluderet i studiet. Den årlige gennemsnitlige (\pm standardafvigelse (SD)) ændring i lungefunktionen blandt mænd var $\Delta FEV1$ -50 ml/år (± 94) og ΔFVC -58 ml/år (± 133), og for kvinderne var det henholdsvis -31 ml/år (± 69) og -38 ml/år (± 105). Analyserne af det årlige fald i lungefunktionen var ikke statistisk signifikante. Incident KOL blev identificeret hos 38 deltagere, og den aldersstandardiserede incidens var 0,9 % (95 % CI: 0,9;0,9) (mænd 1,0 % (95 % CI: 1,0;1,0), kvinder 0,7 % (95 % CI: 0,7;0,7)). Fra den mixed model regressionsanalyse var den justerede incidens rate ratio (IRR) for erhvervsmæssig eksponering associeret med KOL; lav (< 5 år) VGDF eksponering 3,71 (95 % CI: 1,17;11,8), høj VGDF eksponering 2,62 (95 % CI: 1,06;6,48), lav organisk støv eksponering 3,24 (95 % CI: 1,07;9,83), dog uden klare eksponerings-respons sammenhænge.

Resultaterne fra artiklerne inkluderet i denne afhandling indikerer at en erhvervsmæssig eksponering er associeret med KOL. KOL var ligeledes associeret til den erhvervsmæssige eksponering blandt ikkerygere og kvinder. Vi fandt eksponerings-respons relationer i tværsnitstudierne, der dog ikke blev understøttet i de longitudinelle analyser. VGDF eksponeringen bestod overvejende af organisk støv. Resultaterne er i overensstemmelse med andre internationale studier. Imidlertid var de estimerede PAF højere blandt ikkerygere sammenlignet med andre studier, hvorimod vi ikke har kendskab til andre sammenlignelige estimater af PAF blandt kvinder. På trods af den korte opfølgningstid påviste de longitudinelle analyser en association imellem erhvervsmæssig eksponering og incident KOL.

Dette studie understreger den store indflydelse erhvervsmæssig eksponering for VGDF og organisk støv har på KOL, også blandt ikkerygere og kvinder. Disse fund fra det danske arbejdsmarked, kunne indikere at selv lave erhvervseksponeringer kan have betydning for udviklingen af KOL. Bevidstheden om disse resultater bør resultere i et forebyggende arbejde for at eliminere den erhvervsmæssige KOL og generelt forbedre folkesundheden.

Annett Dahlbøge: Occupational cumulative mechanical exposures as risk factors for surgery for subacromial impingement syndrome.

Formål: 1) At undersøge eksponeringsrespons sammenhænge mellem operation for subacromielt impingement syndrom (SIS) og kumulative arbejdsmæssige mekaniske eksponeringer for mænd og kvinder, 2) at undersøge længden af det tidsvindue, hvor mekaniske eksponeringer kan være relateret til øget risiko for operation for SIS, og 3) at etablere en jobeksponeringsmatrice (JEM) for mekaniske skuldereksponeringer baseret på ekspertvurdering og kalibrering til måleværdier. Materiale og metoder: Vi gennemførte et registerbaseret kohortestudie (studie I) og et nested case-kontrol studie (studie II) samt etablerede en skulder JEM (studie III). Ved brug af danske nationale registre dannede vi en kohorte med alle erhvervsaktive, hvori førstegangsoperationer for SIS (2003–2008) blev identificeret. I studie II blev

3.000 alders- og kønsmatched case-kontrol sæt tilfældigt udtrukket ved risk-set sampling. Ved at koble individuelle joboplysninger til JEMen, kunne vi danne kumulative eksponeringsestimater for 10-års perioder. Eksponeringsestimaterne i JEMen blev i første omgang baseret på ekspertvurderinger, hvorefter arbejde med armene løftet >90° og repetitive skulderbevægelser blev kalibreret til måleskalaer. Sammenhængen mellem operation for SIS og mekaniske eksponeringer blev analyseret ved hjælp af logistisk regression svarende til diskrete overlevelsesanalyser, betinget logistisk regression og kalibrering ved hjælp af lineær regression. Resultater: Studie I viste positive eksponeringsrespons sammenhænge mellem operation for SIS og kumulative mekaniske eksponeringer med ORadj mellem 1,5 og 2,1 for både mænd og kvinder. Risikoen for operation for SIS steg gradvist med antallet af år, der bidrog til de kumulative eksponeringsmål. I alt 24% af alle førstegangsoperationer for SIS kunne tilskrives arbejdsmæssige mekaniske eksponeringer. Operation for SIS var også associeret med rygning, body mass index (BMI) og diabetes mellitus.

Konklusion: Kumulative mekaniske eksponeringer var associeret med en øget risiko for operation for SIS blandt både mænd og kvinder. Risikoen forøgedes gradvist med antallet af år med eksponering. Rygning, body mass index og diabetes mellitus var også forbundet med forøget risiko. I den erhvervsaktive befolkning vil en væsentlig del af alle førstegangsoperationer for SIS teoretisk set kunne forebygges ved reduktion af arbejdsmæssige mekaniske eksponeringer.

Tanja Kirkegaard: Stress as a sociocultural phenomenon – Exploring the distributed nature of stress in an organizational context

Intuitivt har mange mennesker en individualistisk forståelse af fænomenet stress, som gennemsyrrer det moderne liv, ikke mindst vores arbejdsliv, hvor vi ofte hører om en 'stress epidemi'. Stress forstås således både som et mentalt problem og et kropsligt problem. Men et perspektiv på stress som indlejret i og distribueret henover de fysiske og sociale omgivelser har ikke været fremherskende, hverken i stress forskningen eller i lægmandsdiskussioner.

I dette studie anlægger jeg et socialt og kulturelt perspektiv på arbejdsrelateret stress. Jeg er interesseret i, hvordan kulturelle praksisser og dermed socio-materielle praksisser på arbejdet er relateret til stress forståelser, til specifikke vurderinger af arbejdsbetingelserne (appraisal) og relateret til specifikke håndterings praksisser (coping). Igennem afhandlingen bliver det argumenteret at for at forstå kompleksiteten i udviklingen af stress til fulde bliver vi nødt til at tage den sociale og fysiske indlejret i betragtning.

Projektet udforsker stress som et distribueret fænomen på to afdelinger i en større dansk virksomhed og har sit udgangspunkt i et mixed methods design med en kombination af spørgeskema og feltarbejde.

I kapitel 1 gives en general introduktion til projektet.

I kapitel 2 præsenteres en kritisk gennemgang af begrebet stress, og dets historiske oprindelse adresseres med henblik på at forstå, hvorfor den individualistiske forståelse af stress er blevet så udbredt. Jeg beskriver kort de frasorterede videnstyper i relation til stress og rapporterer et kort litteratur review over forskningen, der opererer med kollektivt orienterede begreber omkring appraisal og coping og som udforsker de kulturelle og sociale aspekter ved stress. Her argumenterer jeg, at disse perspektiver på appraisal og coping bliver nødt til at blive suppleret med et fokus på de fysiske omgivelser i forståelsen af stress.

I kapitel 3 bliver den teoretiske ramme udfoldet. Her fremhæves centraliteten af den kulturelle kontekst og dermed de semiotiske og materielle redskaber som mennesker bruger når de fortolker deres arbejdsbetingelser og handler i forhold til dem. Dette kapitel fungerer som en introducerende beskrivelse af min teoretiske ramme før den faktiske anvendelse af det teoretiske perspektiv i forhold til stress i kapitel 7. Kapitel 4 adresserer studiets mixed methods tilgang og indeholder en beskrivelse af, hvordan de to metoder bliver kombineret, de personlige og faglige processer i integrationen samt en beskrivelse af, hvordan metoderne komplementerer hinanden i dette projekt.

I kapitel 5 beskriver jeg kvantitative og kvalitative data indsamling. Kapitel 6 indeholder en etnografisk beskrivelse af de to cases og har det formål at belyse processerne bag genereringen af projektets resultater. I kapitel 7 argumenterer jeg, at stressprocessen synes dybt indlejret i den sociale og materielle verden, og at eksisterende teorier om stress ikke kan indfange den sociale og fysiske indlejret af stress processen, da de opererer med en kunstig adskillelse mellem individet og omgivelserne. Der bliver derfor peget på det meningsfulde i at udvikle et teoretisk perspektiv som i dets filosofiske og epistemologiske fundament har en forståelse af individet og hans eller hendes mentale processer som indlejret i en fysisk og social kontekst. Det væsentligste bidrag fra dette kapitel er de tentative begreber, distribueret appraisal og coping som fremhæver det situerede, dialogiske, distribuerede og 'udstrakte' aspekt ved stress. Ydermere fremhæves det, at den kulturelle psykologiske forståelse af stress kan bidrage med ny viden omkring appraisal and coping processen, da denne forståelse er relateret til et økologisk perspektiv –landskabet af materielle artefakter og sociale relationer, som inviterer medarbejderne til at appraise situationen på en bestemt måde og inviterer til at bruge bestemte coping strategier frem for andre.

I kapitel 8 rapporteres de empiriske resultater fra den kvalitative del af studiet omkring stress som et distribueret fænomen gennem en introduktion til en landskabsmetafor, som benyttes til at kortlægge landskabet af materielle artefakter og sociale relationer og analysere de kontekstuelle begrænsninger og muligheder, der er for appraisal og

coping. Formålet er at se på det bredere sociale og materielle system, som bidrager til at definere de arbejdsmiljømæssige problematiske betingelser, bidrager til at definere, hvordan man skal vurdere dem og som konstituerer de ressourcer, der er tilgængelige for deltageres måde at cope på. To hovedpointer kan udledes af disse resultater: 1) de forskellige faggrupper adskiller sig i deres appraisal og coping praksis pga. forskellig kontekstuel adgang til måder at fortolke arbejdsbetingelser og måder at cope med dem og således bevæger de sig i forskellige appraisal og coping landskaber. Forskellene består i, at den ene gruppe er karakteriseret ved at bruge en individualistisk tilpasningsorienteret coping praksis og den anden gruppe bruger en kollektiv forandringsorienteret coping praksis. 2) Forskellige aspekter af den materielle og sociale kontekst, enten separate eller forbundne, begrænser eller muliggør forskellige fortolkninger og handlinger og den sociale brug af disse kulturelle ressourcer distribuerer bestemte appraisal og coping praksisser. I kapitel 9 kombineres de kvantitative og kvalitative resultater, og de empiriske resultater rapporteres fra begge metodologiske tilgange. Den kvantitative del af studiet indikerer signifikante forskelle i coping mellem faggrupperne samt mellem de sociale subgrupper i en af de deltagende afdelinger. Den kvalitative del af studiet belyser, hvordan gruppeforskellene i coping opstår pga. at forskellige kulturelle mål er repræsenteret i grupperne. Derudover at manglende ledelsesmæssig støtte i forhold til gruppernes bekymring over arbejdsbetingelserne synes at polarisere gruppernes coping praksis over tid, da den manglende støtte synes at styrke deres kulturelle karakteristika.

I kapitel 10 præsenterer jeg hovedresultaterne og diskuterer de teoretiske og metodologiske temaer og begrænsninger i studiet.

Konkluderende finder dette studie, at stress er indlejret i den materielle og sociale kontekst som på forskellig måde inviterer til specifikke måder at fortolke begivenheder i arbejdsmiljøet og inviterer til specifikke måder at handle på. Indlejretheden i den materielle og sociale kontekst og det distribuerede perspektiv afspejles i: 1) de forskellige materielle og sociale ressourcer og barrierer i arbejdsmiljøet former bestemte måder at vurdere arbejdsbetingelser på og bestemte måder at håndtere dem på. 2) Sociale praksisser (uformelle og formelle grupper) i arbejdsmiljøet har forskellig adgang til, hvordan de skal appraise og cope med deres arbejdsmiljø, og de adskiller sig i deres appraisal og coping praksisser. 3) De forskellige coping praksisser er kendetegnet ved en individualistisk tilpasningsorienteret coping praksis vs. en kollektiv forandringsorienteret coping praksis. 4) En ikke-støttende ledelsesmæssig praksis synes at styrke de sociale og kulturelle praksisser og reforcere et mindre fleksibelt coping mønster over tid.

Charlotte Gadegaard: Interpersonal behaviour and risk of workplace violence and threats

Vold og trusler på arbejdet er identificeret som betydelige arbejdsmiljøproblemer, hvor risikoen er særlig høj for ansatte som arbejder med klienter, patienter, indsatte, kunder m.m. Voldsforebyggelse er kompleks, hvilket hænger sammen med de mange mulige risikofaktorer, som kan føre til vold og trusler. Erkendelsen af at aggressioner opstår i et interpersonelt samspil bevirker et fokus på mulige interaktioner som enten kan forebygge eller øge risikoen for vold og trusler på arbejdet.

Formål

Et formål i denne afhandling var at sammenligne høj-risiko brancher på hyppigheder af vold og trusler, for derved at bidrage til mere viden om det relative omfang af vold og trusler samt den relative udfordring i forhold til voldsforebyggelse. Et andet formål i denne afhandling var at udforske aspekter af interpersonel adfærd som kan være associeret med mindre eller mere risiko for vold og trusler. Mere specifikt drejer det sig om forebyggelses-adfærd i top ledelsen, nærmeste ledelse, og blandt kolleger, samt betydningen af aggressiv adfærd, såsom mobning og konflikter.

Materiale og metoder

Studiedesignet er en prospektiv spørgeskema-undersøgelse, der omfatter to målinger med 1 års interval. Deltagere var ansatte i psykiatrien, ældreområdet, specialskoler, og kriminalforsorgen. Studiepopulationen omfattede 5.497 respondenter ved baseline og 3.584 ved opfølgning. Deskriptiv statistik, ANOVA'er, korrelation, og logistisk longitudinel regression blev anvendt til at beskrive og analysere sammenhængen mellem prædiktor og udfald (vold og trusler).

Resultater

Forskelle mellem non-respondenter og respondenter viste ikke tegn på selektions bias. Frekvensen af vold og trusler var statistisk signifikant forskellig på tværs af brancher, dog var ældreområdet og kriminalforsorgen ikke forskellige med hensyn til frekvensen af trusler. Dermed viste sig et mønster, hvor specialskoler var mest udsatte, dernæst psykiatrien, imedens ældreområdet havde højere frekvens af vold end kriminalforsorgen. Forebyggelses-adfærd i top ledelsen, nærmeste ledelse, og blandt kolleger viste signifikante sammenhænge med lavere risiko for vold eller/og trusler, på tværs af brancher, dog undtaget specialskoler. Dertil viste resultater at konflikter, ikke mobning, havde signifikant sammenhæng med højere risiko for trusler og vold. Der var dog ingen mediations effekt af følelsesmæssig udmattelse; derimod var trusler en signifikant delvis mediator i forholdet mellem konflikter og vold.

Konklusion og perspektiver

Resultaterne fra denne afhandling understreger at branche, og ikke udelukkende job kategori, skal inddrages, når man undersøger hyppigheder af vold og trusler. De positive fund på effekten af forebyggelses-adfærd understreger betydningen af at levendegøre voldspolitikken i interaktioner på tværs af organisationens hierarki, herunder at inkludere social støtte. Det eskalerende mønster fra konflikter til trusler til vold i forholdet mellem ansat og klient antyder at forebyggelses-adfærd også bør fokusere på konflikter, for derved at bremse et mønster af eskalerende aggression.

Helene Tilma Vistisen: Short term effects of night shift work on risk of overall breast cancer and breast cancer classified by oestrogen and HER2 receptor status

Det overordnede formål var at undersøge, om der er en øget risiko for brystkræft forbundet med en kvindes seneste års natarbejde, dvs. om natarbejde er en promotor for udviklingen af brystkræft. Konkret var formålet at undersøge om: 1) natarbejde det seneste år til de seneste fem år er forbundet med en øget risiko for brystkræft, 2) effekten af natarbejde inden for de seneste seks år har forskellige effekter på brystkræftsunder typer defineret ud fra østrogen og HER2 receptor status og 3) antallet af konsekutive nattevagter er forbundet med en forøget risiko for HER2+ brystkræft og for brystkræft generelt. METODE: Studierne var baseret på en kohorte af 155.569 kvinder ansat i de Danske Regioner mellem 2007 og 2012 uden forudgående brystkræft diagnoser. Fra løndata var der for hver kvinde individuelle, objektive, detaljerede og daglige oplysninger om natarbejde. Oplysninger om brystkræftdiagnoser og potentielle risikofaktorer forbundet med brystkræft var baseret på nationale registerudtræk. RESULTATER: Der blev ikke fundet en forøget risiko for brystkræft generelt, hverken for natarbejde det seneste år til de seneste fem år, for konsekutive nattevagter indenfor de seneste seks år, eller blandt sygeplejersker og jordemødre med natarbejde indenfor de seneste seks år i forhold til både kontorarbejdere og sygeplejersker og jordemødre uden natarbejde indenfor de seneste seks år. Der blev fundet en forøget risiko for HER2+ brystkræft blandt kvinder som havde natarbejde indenfor de seneste seks år (relativ risiko (RR) 1,35, 95% konfidensinterval (KI) 1,01 til 1,81), dette var yderligere forøget blandt kvinder som havde arbejdet konsekutive nattevagter indenfor de seneste seks år (RR 1,45, 95% KI 1,06 til 1,98 for K2 konsekutive nattevagter og RR 1,96, 95% KI 1,23 til 3,08 for K7 konsekutive nattevagter). Denne risiko så ud til at stige med stigende antal konsekutive nattevagter. Der blev ikke fundet en forøget risiko for ER+/HER2- eller ER-/HER2- brystkræft blandt kvinder som have natarbejde indenfor de seneste seks år.

KONKLUSION: De seneste år natarbejde var ikke forbundet med en forøget risiko for brystkræft generelt, for ER+/HER2- eller for ER-/HER2- brystkræft i disse studier. Derimod var natarbejde indenfor de seneste seks år forbundet med en forøget risiko for HER2+ brystkræft og denne risiko var yderligere forøget blandt kvinder som arbejdede konsekutive nattevagter indenfor de seneste seks år. Risikoen for HER2+ brystkræft så ud til at stige med antallet af konsekutive nattevagter.

Oral presentations

Gitte Juel Holst, ERS Amsterdam 2015, Indoor moisture and mold and respiratory health: A cross-sectional study in Danish schoolchildren

Regine Grytnes, Martin Grill, Anders Pousette, Marianne Törner & Kent Nielsen "Apprentice or student - possible consequences for safety climate?" Working On Safety, Porto, Portugal September 23-25th 2015, <http://www.wos2015.net>

Kent Nielsen. "A comparison of inspection practices between the Danish and Swedish Work Environment Authorities" Working On Safety, Porto, Portugal September 23th-25th 2015, <http://www.wos2015.net>

Martin Grill, Anders Pousette, Kent Nielsen, Marianne Törner "Implicit leadership theories among Swedish and Danish future construction workers in vocational education" EAWOP 2015, Oslo, 20.-23 may 2015. <http://www.eawop2015.org/>

Anita Eskildsen, Lars Peter Andersen, Anders Degn Pedersen, Sanne Kjær Vandborg & Johan Hviid Andersen. Cognitive impairments in patients with work-related stress complaints: A clinical cross-sectional study. Seminar med Svend Brinkman på AAU (kan ikke huske titlen) 8/1/15 AAU

Anita Eskildsen, Lars Peter Andersen, Anders Degn Pedersen, Sanne Kjær Vandborg & Johan Hviid Andersen. Kognitive problemer ved arbejdsrelateret stress. Oplæg på Socialmedicinsk afdeling, 30/10/15 Aarhus

Karin Biering, Lars Peter Sønderbo Andersen, Annie Høgh, Johan Hviid Andersen Use of analgesics and psychotropics following threats and violence at work in human service sectors. 8th European Public Health Conference, 14/17/10 Milano, Italy.

David Høyrup Christiansen, Poul Frost, Deborah Falla, Lars Henrik Frich, Susanne Wulff Svendsen

Effectiveness of physiotherapy exercises for patients with difficulty returning to usual activities after decompression surgery: a randomised controlled trial, World Confederation for Physical Therapy Congress 2015 <http://www.wcpt.org/> Maj 2015, Singapore

Pete Kines, Kent Jacob Nielsen, Marianne Törner, Regine Grytnes, Johnny Dyreborg, Martin Grill, Anders Pousette, Claus D Hansen, Safety observations at Danish and Swedish Carpentry Schools Working On Safety <http://www.wos2015.net/> Porto, 22.- 25. september 2015

Martin Grill, Anders Pousette, Kent Jacob Nielsen, Marianne Törner, Regine Grytnes, Pete Kines, Johnny Dyreborg, Claus D Hansen. Safety-related person and situation factors – A cross sectional questionnaire study comparing Swedish and Danish construction vocational education. Working On Safety <http://www.wos2015.net/> Porto, 22.- 25. september 2015

Regine Grytnes, Martin Grill, Anders Pousette, Marianne Törner. Apprentice or student – a question of safety? Working On Safety <http://www.wos2015.net/> Porto, 22.- 25. september 2015

Tanja Kirkegaard Stress som et sociokulturelt fænomen. Forskningens dag 2015, 27/8 2015, Herning
From case studies to scientific evidence: does job stress cause depression?

Henrik A. Kolstad Foredragsholder, 22 apr. 2015. From case studies to scientific evidence: does job stress cause depression? Symposium honoring Sigurd Mikkelsen

Henrik A. Kolstad: Short term risk of breast cancer following night shift work in the public healthcare sector: a register linkage study of pay roll data. The 22nd International Symposium on Shiftwork and Working Time : 08/06/2015 - 12/06/2015

Henrik Kolstad: Erhvervsmæssig udsættelse for kvartsstøv og risiko for bindevævs- og nyresygdomme
Erhvervssygdomsudvalget og Arbejdsskadestyrelsen, 15 sep. 2015

Henrik Kolstad: Exposure assessment in epidemiology: Occupational exposures. Research Seminars in Epidemiology, 15 dec. 2015

Vivi Schlünsen. Wood Dust Health Effects: Knowns and Unknowns. ICOH Seoul, Korea 4. Juni 2015

Vivi Schlünsen: Erhvervsmæssig udsættelse kulstøv og risikoen for lungefibrose. Erhvervssygdomsudvalget og Arbejdsskadestyrelsen, 15 sep. 2015

Vivi Schlünsen. Exposure assessment – from books to real life. Oplæg Ramazzini seminar 29. Oktober 2015

Vivi Schlünsen. : Exposure assessment in epidemiology: – setting the scene. Research Seminars in Epidemiology, 15 dec. 2015

Mette Skovgaard Christensen. STRIKT – styren og risiko for kræft på Kompositsektionen under Plastindustriens årsmøde. Juni 2015

Christine Cramer Christiansen. Forskningsår ved AMK Aarhus samt Dansk Ramazzini Center.
Oplæg ved Forskerdating (arrangement ved SMS – Selskab for Medicinsk Studenterforskning og AU), 21 maj 2015, Aarhus Universitet, Aarhus.

Christine Cramer Christiansen. Forskningsår ved AMK Aarhus samt Dansk Ramazzini Center.
Oplæg ved Forskerdating (arrangement ved SMS – Selskab for Medicinsk Studenterforskning og AU), 27 oktober 2015, Aarhus Universitet, Aarhus.

Posters

Karin Biering, Lars Peter Sønderbo Andersen, Annie Høgh, Johan Hviid Andersen Use of analgesics and psychotropics following threats and violence at work in human service sectors. HEV Forskningens dag 2015, 27/8 2015, Herning

Gritt Bennedsen, Helene Meldgaard Pedersen, Regine Grytnes. Dit Arbejdsliv Nu, HEV Forskningens dag 2015, 27/8 2015, Herning

Louise Pape Larsen, Karin Biering, Søren Paaske Johnsen, Grethe Andersen, Niels Henrik Hjøllund, Return to work after stroke. Forskningens dag 2015, 27/8 2015, Herning

Louise Pape Larsen, Søren Paaske Johnsen, Grethe Andersen, Niels Henrik Hjøllund, Self-rated health after stroke. Isoqol 2015, Vancouver, Canada 21-24. oktober 2015

Winding TN, Andersen JH. The importance of Social Relations. How social relations affect the association between parental background and educational attainment. Forskningens dag 2015, 27/8 2015, Herning

Winding TN, Andersen JH. The importance of Social Relations. How social relations affect the association between parental background and educational attainment. 8th European Public Health Conference, 14/17/10 Milano, Italy.

Gitte Juel Holst. Indoor moisture and mold and respiratory health: A cross-sectional study in Danish schoolchildren
ERS - European Respiratory Society congress 2015

Christine Cramer Christiansen. Risk of interstitial lung disease following avian antigen exposure: a long-term study of pigeon breeders. Poster på ISEE Europe Young conference, 2-3 november 2015, Utrecht, Holland.

Greta Lassen Lund, Hanne Knudsen, Morten Vejs Willert. Results from a group-based stress management ACT-intervention programme - a pilotstudy. Poster-præsentation ved ACBS World Conference 13 - Berlin, juli 2015.

Troels Skou: MSSA og MRSA i Dansk Landbrug i 2008, en del af SUS-projektet.

Ramazzini Seminar 2015

Programme for the 28th–29th of October 2015

Wednesday the 28th of Oct. 2015

- 09:00–10:00 Registration, coffee, tea, and rolls
- 10:00–10:15 Welcome and practical information.
- 10:15–12:00 **Mixed Methods Research: Possibilities and challenges using a mix of qualitative and quantitative methods in the same research project**
Morten Frederiksen, Post.doc.
Dept. of Political Science,
Aalborg University, Copenhagen
- 12:00–14:00 Lunch and walk
- 14:00–16:00 **Academic English – producing academic texts and tracing and revising inexpedient language features made by Danish writers of academic English**
Morten Pilegaard, Associate professor,
Dept. of Business Communication,
Aarhus University
- 16:00–16:30 Break and coffee
- 16:30–17:30 **Project and PhD presentations**
Work conditions and health among prison staff
Dorte Raaby Andersen, PhD stud.,
Dept. of Occupational Medicine,
Herning
- Styrene exposure in the Danish reinforced plastics industry and risk of cancer**
Mette Skovgaard Christensen, MD, PhD
stud., Dept. of Occupational Medicine,
Aarhus
- Livestock associated MRSA carriage in hospital staff.**
Else Toft Wurtz, Ph.d., cand.scient.san,
Dept. of Occupational Medicine,
Aalborg
- 19:00– Dinner and evening entertainment

Thursday the 29th of Oct. 2015

- 07:00–08:30 Breakfast and check out
- 08:30–10:30 **Exposure assessment – from books to real life**
Vivi Schlünssen, Professor, NRCWE,
Associate Professor, Dept. Of Public
Health, Aarhus University
- 10:30–11:00 Break and coffee
- 11:00–11:30 **Project and PhD presentations**
Indoor dampness – Associations with allergy and respiratory health in Danish pupils.
Gitte Juel Holst, PhD stud. Ca
san, Dept. of Public Health,
AarhusUniversity
- Environmental asbestos exposure in primary schools in Aalborg and cancer in adulthood.**
Jakob Hjort Bønløkke, Associate
Professor, Dept. of Public Health,
Aarhus University and Dept. of
Occupational Medicine, Aalborg
- 11:30–12:15 **Forum for presenting future projects and new ideas.**
Please submit a brief description, if you have an idea you would like to discuss; marievad@rm.dk
- 12:15–12:45 **The next Ramazzini year, wrap-up, and evaluation**
Henrik Kolstad, Professor MD, Dept.
of Occupational Medicine, Aarhus
- 13:00 Lunch
- 14:00 Departure

Videnskabelige møder

Symposium: Aktuelle årsagssøgende studier om astma, Ålborg Universitet, 23. marts 2015

Ramazzini Workshop, Job Exposure Matrices (JEMs), Århus Universitetshospital 24. april 2015

Epidemiology of shift work, breast cancer, and other health effects, 18. december 2015

Forskningsprojekter under udførelse

CISBO Indeklima og helbred

Samarbejdspartnere: PH-KU, IAQ-DTU, NFA, SBI

Partnere: Steffen Loft, Peder Wolkoff, Geo Clausen, Lars Gunnarsen

Funding: Realdania 8000000 (30mkr)

2010-2016

Effektvurdering af intervention rettet mod belastningsreduktion og genoptagelse af arbejde

Projektets formål er at evaluere effekten af en intervention rettet mod sygemeldte personer og deres arbejdspladser. Der er tale om sygedagpengeklienter fra Herning og Ringkøbing – Skjern kommuner, der er sygemeldt med baggrund i psykiske problemer.

Projektdeltagere: Ligaya Dalgaard, David Glasscock, Johan Hviid Andersen

Bevilling: 1,6 mio.

2010-2016

Rhine: Risikofaktorer for astma blandt voksne

Multicenterstudie med populationsbaserede data med det overordnede formål at se på risikofaktorer for luftvejssygdom og allergi

Samarbejdspartnere: Nordisk Multicenter studie, 7 centre

Christer Janson, Kjell Toren, Thorainn Gislason, Bertil Forsberg, Ernst Omenass, Rain Jögi

AU, Træstøvfonden 462000 (>20 mil kr)

2010-2018

Støjbelastning i arbejdsmiljøet og risiko for tinnitus og nedsat høreevne. En forløbsundersøgelse af støjkarakteristika, tærskelværdier, forvarsler, individuel følsomhed og forebyggelse.

En stor del af arbejdsstyrken er generet af støj og støjskader er blandt de hyppigste arbejdsskader. Selvom den høreskadende effekt er velkendt, og vi kender forebyggelsesmetoder, må vi forvente at støj vedbliver med at være et væsentligt arbejdsmiljøproblem i en lang årrække, og der er behov for ny viden om de helbredsmæssige konsekvenser og effektiv forebyggelse.

Dette projekt har to overordnede formål: For det første, at fremskaffe konkret viden om forekomst og forebyggelse af støjskader indenfor støjbelastede brancher i Danmark: Industri, bygge- og anlæg og daginstitutioner. For det andet, at fremskaffe ny videnskabelig viden om årsagssammenhænge mellem lavdosis støj omkring 80 dB(A), impulsstøj, tinnitus og hørenedsættelse, samt samspilseffekter mellem støj, psykosociale belastninger og individuel følsomhed. Projektet følger op på en undersøgelse fra 2001-2002, som viste at støjniveauer over 85 dB(A) og støjskader stadig er hyppigt forekommende på danske arbejdspladser. Undersøgelsen viste også at støjudsatte personer, som anvender høreværn, bevarer en normal hørelse. Der indgår 830 personer ansat i 91 støjbelastede virksomheder i 2001-2002. Tre hundrede af disse og 365 nytilkomne deltager i 2009-2010, og i alt undersøges 1195 personer. Deltagerne får målt støjniveau gennem en arbejdsdag, høretærskel med audiometri, og besvarer veletablerede spørgsmål om tinnitus, psykosociale belastninger i arbejdet og individuelle faktorer af betydning for hørelse og tinnitus, og får undersøgt genetiske markører i en blodprøve, som muligvis udtrykker deres følsomhed overfor støj. Vi vil analysere ændringer i høretærskel og nytilkomne tilfælde af tinnitus i 10-års perioden 2001-2010 som funktion af støjbelastning. Vi vil se om deltagere med tinnitus i 2001-2002 har særlig risiko for at udvikle hørenedsættelse i 2009-2010 og om tinnitus er forvarsel om støjskade. Vi vil undersøge om risikoen for høreskade er den samme i 2009-2010 som i 2001-2002, som udtryk for at støjforebyggelsen er på rette vej, og om deltagere fra 2001-2002, som anvendte høreværn stadig har normal hørelse. Endelig vil vi inddrage individuelle faktorer, blandt andet genetiske analyser, som kan anvendes til at fastsætte støjniveauer, som er også er sikre for personer med større følsomhed.

De konkrete og videnskabelige resultater vil umiddelbart og på længere sigt kunne anvendes til en rationel indsats til reduktion af negative helbredseffekter af støj i arbejdsmiljøet i Danmark og internationalt. Projektet er et samarbejde mellem fem forskningsinstitutioner med lang erfaring i arbejdsmedicinsk epidemiologi, støjtoksikologi, audiologi og molekylær genetik, og en væsentlig del af data er allerede indsamlet.

Projektdeltagere: Thomas Winther Frederiksen, Zara Stockholm, Jesper Medom Vestergaard og Henrik Kolstad, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus, Randi Wetke, Audiologisk Afdeling, Odense Universitetshospital, Søren Peter Lund, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, NFA, Ole Mors, Center for Psykiatrisk forskning, Henriette

Buttenschøn, Center for Psykiatrisk Forskning, Jens Peter Bonde, Arbejds- og miljømedicinsk Afdeling, Bispebjerg Hospital.

Bevilling: Arbejds miljøforskningsfonden.

2010 –2016

Decline in lung function – the impact of environmental and genetic risk factors

Level of lung function is a substantial predictor of morbidity and mortality, and cognitive and physical functioning. Change in lung function over time is therefore of interest and because of the slow evolution and chronic nature of the lung function changes it presents opportunities for prevention. Organic dust is a well-established major air pollutant within different workplaces and is considered to be a cause of respiratory disease among exposed workers.

Through 3 follow-up studies (SUS12, WOOD, Twins) comprising young, middle aged and older Danes with abundant information about health status, atopy, smoking status, and job information, we are investigating the association between decline in lung function over time and different types of organic dust exposure (farming and wood) and other risk factors like atopy, bronchial hyper responsiveness, place of upbringing, and smoking. Furthermore we will look at the genetic variation through twin analyses and epigenetic changes in association with change in lung function in the twin study.

A systematic review of the existing publications concerning the association between organic dust exposure and longitudinal change in lung function is under development.

Perspectives: To assess pulmonary health risks in occupational environment with exposure to organic dust and help prevent occupational pulmonary disease.

Participants: Anneli Bolund, Institute of Public Health, Aarhus University, Vivi Schlünssen, Institute of Public Health, Aarhus University, National Research Centre for the Working Environment, Copenhagen. Torben Sigsgaard, Institute of Public Health, Aarhus University. Ioannis Basinas, Institute of Public Health, Aarhus University. Grethe Elholm, Institute of Public Health, Aarhus University. Øyvind Omland, Department of Occupational Medicine, Aalborg University Hospital. Martin Miller, Institute of Occupational and Environmental Medicine, University of Birmingham, UK.

Funding: Aarhus University

2011-2016

Helbredskonsekvenser af lysmiljøet ved indendørsarbejde og natarbejde

Ved indendørsarbejde er man udsat for væsentligt lavere lysniveau end ved dagslys, og ved natarbejde væsentligt højere, end hvis man ikke var på arbejde. Dagslys har formentlig en beskyttende effekt mod depression, og der er mistanke om, at lyseksponering kan forårsage brystkræft. Disse sammenhænge vil blive undersøgt nærmere i dette studie baseret på en kombination af objektive lysmålinger og registerdata.

Projektdeltagere: Helene Tilma Vistisen, Louise Brus Hesselvang og Henrik Kolstad, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus, Åse Marie Hansen, Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljøforskning, NFA, København, Anne Helene Garde, NFA, Reiner Rugulies, NFA, Jens Christoffersen, Velux A/S, Hørsholm, Kjeld Johnsen, Statens Byggeforskningsinstitut, SBI, Ole Mors, Aarhus Universitetshospital, Risskov, Henriette Buttenschøn, Aarhus Universitetshospital, Risskov.

Bevilling: Arbejds miljøforskningsfonden: 4.982.520 kr.

2011-2014

SkulderInterventionsProjektet: SIP

Et randomiseret og kontrolleret forsøg af fysioterapeutiske øvelser og arbejdsmedicinsk case-management med involvering af patient og arbejdsplads.

Projektdeltagere: Poul Frost og Lone Donbæk Jensen, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus, Susanne Wulff Svendsen, Jens Peder Haahr og David Christiansen, Arbejdsmedicinsk Klinik, Regionshospital Herning.

Bevilling: Det Strategiske Forskningsråd, Dansk Ramazzini Center og Arbejds miljøforskningsfonden.

2011-2015

Vold på Arbejdspladsen

Det overordnede formål med dette projekt er at etablere den nødvendige viden om risikofaktorer for arbejdsrelateret vold til at kunne udvikle en teoretisk og databåren intervention rettet mod forebyggelse af vold, der vil blive afprøvet i et solidt videnskabeligt design i en kommende interventionsundersøgelse.

Projektdeltagere: Lars Peter Andersen, Charlotte Gadegaard

Bevilling: Arbejds miljøforskningsfonden: 1,6 mio.

2011-2015

Følelsesmæssige krav i arbejdet

Projektet undersøger betydningen af følelsesmæssige krav i arbejdet for ansattes helbred og arbejdsliv. Det vil bidrage med viden om, hvilken betydning følelsesmæssige krav har for de ansattes helbred, og det vil bidrage med viden om, hvordan følelsesmæssige krav opleves og håndteres. Denne viden er nødvendig for at vurdere, hvilke muligheder og begrænsninger der er for at intervenere på området og dermed også for at nedbringe de belastningsreaktioner, som høje

følelsesmæssige krav kan have på helbredet. Fængselsbetjente er valgt som gruppe, men konklusionerne kan perspektiveres til andre brancher, kendetegnet ved høje følelsesmæssige krav i arbejdet som fx socialrådgivere, pædagoger og sygeplejersker.

Projektdeltagere: Dorte Raaby Andersen, Thomas Lund, Lars Peter Andersen

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 1,8 mio.

2012-2016

CODUST: Organisk støv eksponering og risiko for kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) - Et follow-up-studie.

Kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) bidrager i stor stil til den globale sygdomsbyrde og er en af de førende dødsårsager på verdensplan. Sygdommen er karakteriseret ved kronisk inflammation og nedsat lungefunktion. Man ved at organisk støv, som indeholder en række inflammatoriske komponenter som allergener, mikroorganismer, endotoxin og plantebestanddele, er en risikofaktor for udvikling af KOL. Eksponering for organisk støv forekommer i mange brancher i Danmark, med landbrug og træindustri blandt de kvantitativt vigtigste.

Formålet med dette follow-up studie er, at undersøge eksponerings-responssammenhænge mellem kumuleret arbejdsrelateret organisk støveksponering og risikoen for udvikling af KOL blandt personer der har arbejdet i Dansk landbrug eller træindustri mellem 1964 og 2007. Kumuleret organisk støveksponering estimeres ved at koble arbejdshistorik baseret på oplysninger fra ATP med to landbrugs- og træindustri-specifikke job eksponeringsmatricer (JEMs). Nye tilfælde af KOL i follow-up perioden (1997-2013) identificeres vha. diagnosekoder i landspatientregistret og discrete time hazard analyse justeret for køn, alder og kalenderår benyttes til at undersøge associationen mellem kumuleret organisk støveksponering og KOL.

Projektdeltagere: Anne Vested, Henrik Kolstad Ane Marie Thulstrup og Jesper Medom Vestergaard, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus Universitetshospital; Vivi Schünssen, Ioannis Basinas og Torben Sigsgaard, Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet; Gunnar Toft, Klinisk Epidemiologisk Afdeling, Aarhus Universitet; Dick Heederik, Hans Kromhout og Inge Wouters, Division of Environmental Epidemiology, Institute for Risk Assessment Sciences, Utrecht University, the Netherlands; Gitte H. Jacobsen, Arbejdsmedicinsk Klinik, Regionshospitalet Herning, Øyvind Omland, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aalborg Universitetshospital, Wijnand Eduard, Statens Arbejdsmiljø institut Norge, Kirsti Husgafvel-Pursiainen, Finnish Institute Occupational Health, Finland

Bevilling Arbejdsmiljøforskningsfonden.

2012-2016

Prognose for hukommelses og koncentrationsproblemer ved arbejdsrelateret stress

Formålet med projektet er, at undersøge om personer med arbejdsrelateret stress har flere dokumenterbare koncentrations- og hukommelsesproblemer sammenlignet med personer uden stress og at sammenligne udviklingen i kognitive problemer i de to grupper gennem en 1-årig opfølgingsperiode. Endvidere vil projektet undersøge, hvilken rolle arbejdsmæssige forhold spiller for prognosen af de kognitive problemer.

Projektdeltagere: Anita Eskildsen, Johan Hviid Andersen, Lars Peter Andersen

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 1,8 mio.

2012-2016

Styreneksponering og risiko for kræft: En 40 års opfølgingsundersøgelse af ansatte i den danske glasfiberplastindustri, STRIKT-projektet

Styren er et kemikalie som anvendes udbredt til fremstilling af diverse plastprodukter, bl.a. glasfiberplast. På baggrund af eksisterende forskning har det været vanskeligt at klassificere styren i forhold til risikoen for kræft hos erhvervseksponerede, idet der ikke har været konsistente resultater som konkluderede dette. Flere studier tyder dog på forøget risiko for udvikling af maligne lymfoproliferative sygdomme (Non-Hodgkins lymfom og Kronisk lymfatisk leukæmi), pancreascancer og oesophaguscancer hos ansatte eksponeret for styren i glasfiberplastindustrien.

Formålet med dette projekt er at undersøge om styreneksponering giver forøget risiko for udvikling af ovennævnte kræftformer og andre former for kræft. Dette gøres med udgangspunkt i en større population af ansatte i danske glasfiberplastvirksomheder, hvor der allerede er etableret data i perioden 1964-1988. Denne database opdateres for perioden 1989-2010, så samlet follow-up bliver 40 år.

Projektet udgår fra Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus Universitetshospital. Fra Dansk Ramazzini Center deltager Henrik Kolstad, Gunnar Toft og Mette Skovgaard Christensen.

Arbejdsmiljøforskningsfonden: 3.000.000 kr.

2012-2016

Dit arbejdsliv nu. Evaluering, kvalitetssikring og udvikling af undervisnings- og formidlingsmaterialer om unges psykiske arbejdsmiljø med fokus på anvendelighed og udbytte i forbindelse med sitet www.ditarbejdsliv.nu

Formidlingssitet ditarbejdsliv.nu er interaktivt site som via et samspil mellem et Case-Dilemmaspil og traditionel videreformidling giver konkrete eksempler på problemer i det psykiske arbejdsmiljø og mulige måder at håndtere disse på. Projektet har til formål at evaluere sitet i forhold til dets kvalitet og anvendelighed som undervisningsmateriale indenfor psykisk arbejdsmiljø på erhvervsuddannelser. Herefter færdigudvikles sitet i overensstemmelse med didaktiske og pædagogiske principper. Formålet er at etablere et virkelighedsnært undervisningsmateriale, som lever op til kravene

for erhvervsskolernes arbejdsmiljøundervisning med henblik på at styrke unges og nyansattes kompetencer i forhold til håndtering af det psykiske arbejdsmiljø i deres første job eller praktikplads.

Ansøger: Regine Grytnes, Gritt Bennedsen, Helene Pedersen

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 0,8 mio.

2013-2015

Godt i gang efter skulderoperation: Arbejdsmedicinsk intervention med fokus på belastningstilpasning og sikring af hurtigere og mere varig tilbagevenden til arbejdet efter skulderoperation

I 2010 fik omkring 5000 personer foretaget en pladsgørende skulderoperation. Et studium har vist, at 10% af denne gruppe forlader arbejdsmarkedet før tid pga. helbredsproblemer, hvilket er 10 gange så mange som i den samlede arbejdsstyrke. Det er projektets hovedhypotese, at skulderopererede patienter kan hjælpes hurtigere og mere varigt tilbage til arbejdet gennem en arbejdsmedicinsk intervention med fokus på behovsbestemt tilpasning af skulderbelastningerne i arbejdet. Projektet afprøver en systematiseret arbejdsmedicinsk indsats for patienter, der får foretaget pladsgørende skulderoperation på offentlige sygehuse i Region Midtjylland. Målgruppen er skulderopererede patienter, der fortsat har problemer med at klare arbejdet efter operationen. Det er målet at vurdere, om den arbejdsmedicinske indsats har positiv indflydelse på arbejdsevne, skuldersymptomer og tilfredshed efter tre, 12 og 24 måneder. De økonomiske omkostninger for at opnå en evt. positiv effekt vil også blive beregnet.

Projektdeltagere: Linda Chritie Andrea, Poul Frost, Susanne Svendsen

Bevilling: 1,2 mio.

2013-16

Ny astma V RD

Intervention m ventilation i soveværelse hos astmabørn

Samarbejdspartnere: SBI, DTU

Partnere: Lars Gunnarsen, Geo Clausen,

Funding: RD + Landsbyggefonden + Byggeskadefonden: 3.000.000

2013-2017

Rhinessa: TRANS-GENERATIONAL STUDY OF ASTHMA, ALLERGY AND INFLAMMATORY BOWEL DISEASE

Samarbejdspartnere: Internationalt multicenterstudie, 12 centre

Partnere: Cecilie Svanes, Shyamali Dharmage, Julia, Randi Bertelsen, Rain Jögi, Bryndis Benediktsdottir, Iannart

Brabäck, Jesus M Moratalla, Jose I Sanches, Mathias Holm, Christer Janson,

Træstøvsfonden 250000 (> 20 mil kr)

2013-2020

Vold og trusler på arbejdspladsen: En follow-up undersøgelse af de kort- og langsigtede helbredsmæssige og organisatoriske konsekvenser og de beskyttende faktorer på arbejdspladsen

Internationale såvel som nationale undersøgelser har vist, at mange medarbejdere er udsat for vold og trusler, specielt i brancher, hvor medarbejderen har en tæt kontakt til udadreagerende borgere.

Konsekvenserne for medarbejdernes helbred kan være alvorlige, men der mangler viden om i, hvilket omfang medarbejderne risikerer at udvikle en psykisk lidelse som PTSD og depression efter at have været udsat for vold og trusler på arbejdet, og i hvilket omfang medarbejderne benytter sundhedsydelse som lægebesøg og medicinforbrug. Endvidere mangler også viden om, hvorvidt de ansattes erhvervsevne kan være påvirket på både på kortere og længere sigt i sygemeldinger samt decideret udstødelse fra arbejdsmarkedet. Der mangler ligeledes viden om, hvordan vold og trusler kan forebygges via et godt psykisk arbejdsmiljø, og der mangler ligeledes viden om, hvordan helbredskonsekvenserne kan forebygges, både hvad angår faktorer hos den enkelte, blandt kollegerne og på ledelsesniveau.

På baggrund af en eksisterende kohorte og en ny dataindsamling i 2014 er det formålet med dette projekt: At identificere de kort- og langsigtede konsekvenser af vold og trusler på arbejdet målt på medarbejdernes helbred, sygemeldingshistorik, relation til arbejdspladsen, arbejdsmarkedstilknytning. At identificere beskyttende faktorer på det individuelle og organisatoriske niveau i forhold til, at medarbejderne bliver udsat for vold og trusler. At identificere beskyttende faktorer på det individuelle og organisatoriske niveau i forhold til, at medarbejderne udvikler negative helbredskonsekvenser, hvis de udsættes for vold og trusler. At udvikle konkrete anbefalinger til arbejdsmiljøgrupperne på højrisikoarbejdspladser i forhold til at håndtere vold og trusler.

Projektdeltagere: Lars Peter Andersen, Karin Biering

Bevilling: 3,0 mio.

2013-2017

Arbejdsulykker i Danmark og Sverige – identificering af virkemidler og strategier

Fra 1998-2011 har incidensen af anmeldte arbejdsulykker været ca. dobbelt så høj i Danmark (DK) som i Sverige (S), når man sammenligner de nationale statistikker. Forskellen genfindes i dødsulykker, hvor risikoen for at dø af en

arbejdsulykke er 33% højere i DK. Det overordnede formål med projektet er således at identificere faktorer, der kan forklare, at Sverige (S) har en markant lavere arbejdsulykkeincidens end Danmark (DK), for derigennem at kunne pege på virkemidler og strategier, der kan overføres til DK.

De mere specifikke formål med projektet er, at: Undersøge om faktorer som nationalkultur, arbejdsmiljølovgivning/-tiltag samt erhvervs- og branchestruktur kan forklare forskellen i ulykkesincidens mellem DK og S.

Undersøge om faktorer som uddannelse, ledelsesengagement og sikkerhedsklima, samt faktorer som adfærd og holdninger, kan forklare forskellen i ulykkesincidens mellem den danske og svenske bygge- og anlægsbranche.

Vurdere hvorvidt og hvordan de betydende faktorer kan overføres til DK

Projektdeltagere: Kent Nielsen, Regine Grytnes

Bevilling: 3,4 mio. Arbejdsmiljøforskningsfonden

2014-2017

Associations of microbial exposure in early life, prior to conception and across generations for the immunoregulatory disorders inflammatory bowel disease, asthma and allergic rhinitis.

There is a growing interest in the positive role of the microbial environment and the gut microbiota in allergic diseases and asthma. Recent studies suggest that farm exposure in early life reduces the risk of asthma and allergic rhinitis, which has been explained by exposure to a greater microbial diversity. Importantly, a recent pilot study has shown that early exposure to farm environment is associated with heritable changes in asthma-related candidate genes. This suggests that childhood exposure to microbes may induce permanent changes to the traits of DNA with the potential for trans-generational effects.

Epigenetic regulation has been suggested as a possible mechanism behind the rising incidence of asthma and allergic rhinitis. Interactions between environment and host microbiota might result in epigenetic modifications leading to susceptibility to systemic inflammatory diseases as asthma and allergic rhinitis. This molecular crosstalk and the resulting epigenetic modulation therefore provide a biologically plausible explanation for how the microbial exposure in early childhood can influence the susceptibility to immune-mediated systemic inflammatory diseases, but as of yet, this scenario has never been further investigated.

Participants: Signe Timm, Institute of Public Health, Aarhus University, Vivi Schlünssen, Institute of Public Health, Aarhus University, National Research Centre for the Working Environment, Copenhagen (supervisor), Torben Sigsgaard, Institute of Public Health, Aarhus University

Funding: Aarhus University, Oticon Fonden

2014-2017

Dansk Arbejdsmiljø kohorte, Danish Occupational Cohort, DOC-X

Projektets overordnede formål er at etablere en åben, international forskningsressource på arbejdsmiljøområdet for at fremme tids- og kosteffektive undersøgelser af arbejdsmiljø, helbred og arbejdsmarkedstilknytning og for at samle arbejdsmiljøforskningen indenfor forskellige områder. Der vil blive etableret en landsdækkende kohorte omfattende alle erhvervsaktive personer i Danmark 1964-2012 med validerede data om fag og branche gennem livet. Der vil blive udviklet jobeksponeringsmatricer vedrørende psykosociale, biomekaniske, fysiske og kemiske erhvervs-mæssige eksponeringer, som kobles til kohorten. Anvendeligheden af disse oplysninger vil blive illustreret ved at undersøge, hvordan forskellige arbejdsmiljøpåvirkninger er forbundet med risiko for depression, muskelskeletlidelse, hjertekarsygdom, lungesygdomme og kræft. Dette er et samarbejdsprojekt, som ledes fra Arbejdsmedicinsk Klinik på Bispebjerg Hospital. Dansk Ramazzini Center deltager med udvikling af jobeksponeringsmatricer indenfor det ergonomiske område, støv, støj og lys. Der vil blive udført undersøgelser af kronisk obstruktiv lungesygdom, bevægeapparatlidelser og depressioner.

Projektdeltagere: Poul Frost, Annett Dalbøge, Stine Daugaard, Anne Vested, Zara Stokholm, Susanne Wulf Svendsen, Johan Hvid Andersen, Vivi Schlünssen, Henrik Kolstad.

Projektleder: Jens Peter Bonde, Arbejdsmedicinsk Klinik, Bispebjerg Hospital

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 861.727 kr.

2014-2017

DNMARK

Nitrat som årsag til luft og drikkevandsforurening og helbredseffekter

Samarbejdspartnere: CIRRAU

Partnere: Carsten Bøcker, Ole Hertel, Birgitte Guldborg, Søren Munch

Funding: Innovationsstyrelsen 550000 (25mKR)

2014-2019

Forbigående risikofaktorer betydning for arbejdsulykker i risiko-brancher

Projektet er et 3-årigt case-crossover studie af incidente arbejdsrelaterede skadestuebehandlede ekstremitetsskader i fire højrisikobrancher: bygge- og anlægsbranchen, landbruget, jern- og metalindustrien, og industrislagteri. Formålene med projektet er at identificere hvilke forbigående risikofaktorer, der har betydning for arbejdsulykker, som har medført ekstremitetsskader; vurdere hvorvidt forbigående risikofaktorer, har større betydning for arbejdsulykker på

midlertidig/skiftende arbejdspladser end på faste arbejdspladser; afprøve case-crossover-designet indenfor arbejdsulykkesforskningen.

Projektdeltagere: Flemming Lander

Bevilling: Arbejds miljø forsknings fonden: 2,0 mio.

2014-2017

Helbredseffekter af lysmiljøet ved indendørsarbejde og natarbejde.

Resume: Ved både nat- og indendørsarbejde udsættes man for væsentlig mindre sollys end tidligere generationer. I Luxar feltstudiet blev der bl.a. indsamlet lysmålinger, spyt- og blodprøver. Disse skal nu afdække, om den lave arbejdsmæssige eksponering for sollys påvirker D-vitamin hos nat og indendørsarbejdere sammenholdt med udendørsarbejdere. Ligeledes skal det analyseres om lysmiljøet påvirker niveauet af BDNF, et hjerneprotein korreleret med depression. Spytprøver fra fridage og arbejdsdage skal vise hvorledes natarbejde, gentagne nattevagter og intensiteten af lys under natarbejde påvirker melatonin produktionen.

Projektdeltagere: Stine Daugaard, Jesper Medom Vestergaard, Helene Tilma Vistisen og Henrik Kolstad, Arbejdsmedicinsk Klinik Aarhus. Anne Helene Garde, Det Nationale Forskningsinstitut for Arbejds miljø, København Jakob Markvard, Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet. Åse Marie Hansen, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet. Jens Christoffersen, Velux.

Bevilling; Kandidatstipendium fra Health, AU.

2014 - 2017

Karpaltunnelsyndrom som signalsygdom for håndledsskadelige påvirkninger

Projektets formål er 1) at evaluere anvendeligheden af karpaltunnelsyndrom (KTS) som signalsygdom for sundhedsskadelige håndledspåvirkninger, 2) at vurdere om sæsonbetonet håndintensivt arbejde er forbundet med påvirkning af N. medianus, 3) at vurdere om det er muligt at fastlægge sikkert niveau for håndledsbelastende arbejde og 4) undersøge arbejdsmæssige mekaniske eksponeringers af hånd/underarm for prognosen af KTS.

Projektdeltagere: Sorosh Taba, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus, Susanne Wulff Svendsen, Arbejdsmedicinsk Klinik, Regionshospitalet Herning, Birger Johnsen og Anders Fuglsang-Frederiksen, Neurofysiologisk afd., Aarhus Universitetshospital, Nørrebrogade, Gert-Åke Hansson, Arbets- og Miljømedicin, Lunds Universitet og Poul Frost.

Bevilling: Arbejds miljø forsknings fonden.

2014-2016

Nasal Filter: Nasal filter som forebyggelse af høfeber blandt pollenallergikere

Samarbejdspartnere: RHINIX APS

Funding: Rhinix 131.000

2014-2016

Prædiktorer for lyskebroperation og kronisk postoperativ smerte – betydningen af arbejdsrelaterede mekaniske påvirkninger

Projektets formål er at undersøge 1) om stående/gående arbejde medfører øget risiko for fremkost at lyskebrok blandt mænd og 2) om arbejdsrelaterede mekaniske påvirkninger forværrer prognosen med hensyn til smerter efter operation for lyskebrok.

Projektdeltagere:

Marie Vestergaard Vad, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus, Susanne Wulff Svendsen, Arbejdsmedicinsk Klinik, Hospitalsenheden Vest, Regionshospitalet Herning, Professor Jacob Rosenberg, Gastroenheden, Kirurgisk Sektion, Herlev Hospital og Poul Frost.

Bevilling: Arbejds miljø forsknings fonden.

2014-2017

PUSAM – Projekt om Unge, Sårbarhed, Arbejds miljø og Marginalisering

Projektet undersøger individuelle, socioøkonomiske og arbejds miljø relaterede faktorer betydning for såvel en positiv 'entrée' på arbejdsmarkedet såvel som en stabil arbejdsmarkedstilknytning som 27-28 årig baseret på spørgeskemaer og registeroplysninger vedr. 20-årige i det tidligere Ringkøbing Amt i 2004 og opfølgning fra spørgeskemabesvarelser i 2011, hvor de unge er 27/28 år samt registeroplysninger fra 2004/2014. Projektet indeholder en metodeudvikling vedr. definitioner og afgrænsning af begreberne 'stabil arbejdsmarkedstilknytning' og 'positiv entrée' på arbejdsmarkedet. Projektet identificerer arbejds miljø faktorer af betydning for succesfuld integration af unge på danske arbejdspladser. Herunder indkredsnes højrisikopopulationer identificeret ud fra hvilke individuelle faktorer, der øger den enkelte medarbejders sårbarhed ved indtrædelse i arbejdslivet. Herved skabes der viden om, hvilke forhold det på arbejdspladsniveau er vigtigt at fokusere på, når nye, unge medarbejdere skal indsluses på arbejdsmarkedet.

Projektdeltagere: Johan Hviid Andersen, Trine Nøhr Winding, Thomas Lund, Mette Jørgine Kirkeby

Bevilling: 4,0 mio.

2014-2018

Sikker identitet – et randomiseret interventionsstudie på byggepladser baseret på social identifikation og sikkerhedsklima

Projektets formål er at: Kortlægge omfanget og styrken af den sociale identitet på henholdsvis sjak- og byggepladsniveau. Undersøge sammenhængen mellem social identitet og sikkerhedsklima på sjak- og byggepladsniveau og sikkerhedspraksis. Afprøve interventionen i et randomiseret kontrolleret design på 2 store byggepladser. Omsætte projektets instrumenter og resultater til konkrete praksisrettede redskaber, der kan anvendes af bygherrer til at styrke byggeplads-identiteten på kommende byggerier. Der er behov for nytænkning indenfor forskningen i forebyggelse af ulykker i BA-branchen. Specifikt efterlyses randomiserede studier, der undersøger nye strategier, der kan øge arbejdernes overholdelse af sikkerhedsregler og –tiltag. Nærværende projekt vil undersøge om en styrkelse af den sociale identitet på sjak- og pladsniveau kan forbedre sikkerhedsklimaet både i sjakket og på pladsen og dermed forbedre sikkerhedspraksis.

Projektdeltagere: Lars Peter Andersen, Kent Nielsen, Line Nørdam

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 3,6 mio.

2014-2017

Udredning om erhvervmæssig udsættelse for kvartsstøv/-sand samt for kulstøv samt de mulige helbredsfølger heraf.

Det overordnede formål med denne undersøgelse er at præsentere og vurdere den videnskabelige dokumentation for en årsagssammenhæng mellem erhvervmæssig udsættelse for a. kvartsstøv/-sand og bindevævslidelser og nyresygdomme, herunder sklerodermi og glomerulonefritis, og b. kulstøv og antrakose og lungefibrose. Hvis der er holdepunkter for dette, vil undersøgelsen belyse risikoens størrelse i forhold til eksponeringens omfang, eksponerings-respons, tærskelværdi og påvirkning af prognosen. Undersøgelsen vil blive baseret på en dækkende gennemgang af primært den epidemiologiske litteratur. Hvert studie vil blive gennemgået systematisk, og der vil blive udfærdiget tabel- og figurmateriale for at sikre det nødvendige overblik. Alle studier, og det samlede datasæt vil blive vurderet for mulige fejlkilder, konsistens og kohærens. Hvis data tillader det, vil vi beregne meta-estimer af effekterne på tværs af de enkelte studier. Det vil være vores ambition at den endelige rapport har et niveau, så den kan publiceres i et internationalt videnskabeligt tidsskrift. Det er indgået aftaler med tre internationale eksperter indenfor opgavens emneområde om uafhængig review.

Undersøgelsen afsluttes med en evidensvurdering ud fra kriterier udfærdiget af Den Videnskabelige Komite i Dansk Selskab for Arbejds- og Miljømedicin, og som tidligere har været anvendt i tilsvarende opgaver.

Projektdeltagere: Vivi Schlünssen, Henrik Kolstad, Øyvind Omland, Torben Sigsgaard, Gitte Jacobsen og Klaus Søndergaard, Reumatologisk afdeling, Aarhus Universitetshospital, Overlæge David Sherson, Arbejds- og Miljømedicinsk klinik og Lungemedicinsk afdeling, Odense Universitetshospital, Anne Troldborg, Reumatologisk afdeling, Aarhus Universitetshospital, Berit Dalsgaard Nielsen, Reumatologisk afdeling, Aarhus Universitetshospital, Anne Braae Olesen, Dermatologisk afdeling, Aarhus Universitetshospital, Karen Ege Olsen, Patologisk Afdeling, Odense Universitetshospital, og Elisabeth Bendstrup, Lungemedicinsk Afdeling, Aarhus Universitetshospital.

Bevilling Arbejdsmiljøforskningsfonden: 596.400 kr

2014-2015

Aldring og fysisk betonet arbejde

Formål: Ved hjælp af undersøgelser baseret på registre, spørgeskema, af lunger og muskler samt interview, vil vi kortlægge aldringens betydning for evnen til at fastholde et håndværksarbejde. Vi vil også prøve at finde ud af, hvorfor nogle ældre håndværkere forlader deres arbejde og andre bliver ved. Resultaterne kan give os viden om, hvad den ældre håndværker kan klare og hvad årsagerne er til, at nogle bliver ved og andre ikke. Endvidere vil resultaterne kunne sige os noget om, hvordan arbejdet skal indrettes for at den 69 årige håndværker også kan være på arbejdsmarkedet.

Deltagere:.

Øyvind Omland, professor overlæge PhD, AMK, Aalborg Universitetshospital

Jakob Bønløkke, afdelingslæge PhD, AMK, Aalborg Universitetshospital.

Kirsten Fonager, overlæge PhD, Socialmedicinsk Enhed, Aalborg Universitetshospital

Pascal Madeleine, professor PhD, Dr.Scient. Institut for Medicin og Sundhedsteknologi, Aalborg Universitet

Henrik Bøggild, lektor PhD, Institut for Medicin og Sundhedsteknologi, Aalborg Universitet

Claus Dalsgaard Hansen, adjunkt PhD, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Tine Mechlenborg Kristiansen, adjunkt PhD, Institut for Medicin og Sundhedsteknologi Aalborg Universitet

Johan Hviid Andersen, professor overlæge PhD, AMK, Hospitalsenheden Vest, Regionshospitalet Herning.

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 3.5 mill.

2015-2018

Be ready: Indeklima og komfort i forbindelse med renovering af boliger

Samarbejdspartnere: Ingeniørskolen Alexandra Institut

Partnere: Steffen Petersen, Mia Kruse Rasmussen

Funding: EU + RD + MBBL 3000000 (45 mKr)

2015-2019

Dit arbejdsliv nu – anden del

Evaluering, kvalitetssikring og udvikling af undervisnings- og formidlingsmaterialer om unges psykiske arbejdsmiljø med fokus på anvendelighed og udbytte i forbindelse med sitet www.ditarbejdsliv.nu

Det er ofte en udfordring at lave praksisnær undervisning i psykisk arbejdsmiljø, da temaer som mobning, forholdet til chefen og det at være ny i job, kan være svære at tale om for eleverne. Emnerne opleves ofte som meget personlige, og indimellem tabubelagte. Der findes i dag ikke meget undervisningsmateriale, der dels er forskningsbaseret og dels imødekommer elevernes og lærernes forskellige behov.

På denne baggrund er hjemmesiden DitArbejdsLiv.nu udviklet. Hjemmesiden er en forskningsbaseret interaktiv hjemmeside, som giver konkrete eksempler på problemer i det psykiske arbejdsmiljø og mulige måder at håndtere disse på. Desuden er der tilknyttet undervisningsmaterialer. Hjemmesiden er ydermere evalueret i forhold til relevans, anvendelighed, læring og motivation.

Projektet vil målrette og videreudvikle DitArbejdsLiv.nu, bl.a. vha. kvalitative metoder, som interviews og observation, i forhold til dets kvalitet og anvendelighed som undervisningsmateriale indenfor psykisk arbejdsmiljø på erhvervsskoleområdet i Danmark, med specifikt fokus på at udvikle hjemmesidens materiale så det afspejler de fire nye hovedområder jf. den nye erhvervsskolereform, at afprøve sitet på erhvervsuddannelsernes hovedforløb, at videreudvikle didaktisk materiale til brug i undervisningen således at sitet er let at anvende for lærerne.

Projektdeltagere: Regine Grytnes, Gritt Bennedsen, Helene Pedersen

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 0,6 mio.

2015-2017

EVA update

Det danske vurderingssystem for helbredsøkonomiske konsekvenser af luftforurening Evamodellens opdatering fra 5*5km til 1*1km grid

Samarbejdspartnere: DCE

Partnere: Jørgen Brandt, Ole-Kenneth Nielsen, Marlene Schmidt Plejdrup, Mikael Skou Andersen, Ole Hertel, Jakob Bønløkke

Funding: AU 150.000

2015-2016

Lyskebrok og kroniske smerter efter operation for lyskebrok – betydning af fysiske påvirkninger i arbejdet

Projektets formål er at undersøge, om fysiske påvirkninger i arbejdet øge risikoen for udvikling af lyskebrok og kroniske smerter efter operation for lyskebrok. Lyskebrok er den hyppigste operation blandt mænd i den erhvervsaktive alder og forårsager kroniske smerter for op til 10% af de opererede i flere år efter operationen.

Hvis der findes en sammenhæng mellem daglige løfteaktiviteter og stående/gående arbejde og risikoen for operation for lyskebrok, vil der specielt indenfor brancher som industri og bygge- og anlæg være et stort forebyggelsespotentiale.

Viser det sig, at fysiske påvirkninger i arbejdet øger risikoen for kroniske smerter efter operation for lyskebrok, vil midlertidige modifikationer af udvalgte arbejdsfunktioner muligvis reducere problemet.

Projektdeltagere: Marie Vad, Susanne Svendsen, Poul Frost

Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 3,5 mio.

2015-2018

MRSA

MRSA bakterier i svinestalde og på et regional sygehus

Samarbejdspartnere: AMK AAU, NFA & SSI

Partnere: Else Toft Würtz / Region Nordjylland'; Robert Leo Skov; Tinna Ravnholt Urth ; 'Anne Mette Madsen (AMM)' Jesper Larsen ; Louise Feld ;

Funding: Landbrugets promillef 250.000

2015

Nakke-skulder smerter og erhvervstilknytning blandt tidligere syersker – en opfølgingsundersøgelse

Tidligere forskning har belyst arbejdsrelaterede lidelser hos ansatte med ensidigt gentaget arbejde (EGA), herunder syersker, og har fundet øget forekomst af nakke-skuldersymptomer og – lidelser (NSSL). Der er stadig usikkerhed omkring den langsigtede prognose for nakke-skulderlidelser efter EGA.

Hovedformålet er at undersøge langtidsvirkninger af EGA blandt danske syersker, som blev fyret i 1996. Formålet er således: At undersøge betydningen af nakke-skuldersmerter og lidelser for forekomst af nakke-skuldersmerter 12 år senere, herunder betydningen af fortsat beskæftigelse, som involverer EGA. At undersøge hvorvidt forekomst af nakke-skuldersmerter, lidelser og EGA har betydning for erhvervstilknytning på kort og langt sigt. At undersøge, hvorvidt jobstøttende tiltag efter fyring i 1996 har indvirkning på fortsat erhvervstilknytning. Resultaterne vil bidrage med øget viden om prognose for nakke-skuldersmerter og lidelser, herunder betydningen af EGA. Resultaterne vil endvidere give viden om fortsat erhvervstilknytning for ufaglærte arbejdere i Danmark, som opsiges pga. udflytningen af ufaglært arbejde.

Projektdeltagere: Emma Lise Jakobsen, Johan Hviid Andersen, Karin Biering, Anette Kærgaard

Bevilling: Arbejds miljøforskningsfonden: 0,3 mio.
2015-2016

Nordic Welfair

Luftforurening og helbredseffekter i lav-eksponeringsom
Samarbejdspartnere: DCE CIRRAU + S, N, SF, Is
Partnere: Jørgen Brandt, Ole Hertel, Carsten Bøcker + Udenlandske institutioner
Funding: NordForsk 950000 (25mKR)
2015-2019

Næsekræft efter udsættelse for styren på jobbet: et nyt signal om forøget kræft risiko?

Signalkræft er sjældne kræftsygdomme, som er stærkt forbundet med udsættelse for specifikke og sjældne påvirkninger i arbejdsmiljøet. Signalkræft har bidraget væsentligt til vores almene forståelse af risikofaktorer for kræft. Næsekræft er en sjælden kræftform. Styren er et vigtigt plastkemikalie, som forårsager kræft i luftvejene hos mus. I glasfiberplastindustrien er få ansatte udsat for høje styrenniveauer, mens hele befolkningen er udsat for meget lave niveauer. Et pågående dansk langtidsstudie af 72.000 glasfiberplatarbejdere siden 1968 har nyligt vist øget hyppighed af næsekræft. I den foreslåede undersøgelse vil vi vurdere, om der er holdepunkter for kausal sammenhæng mellem styreneksponering og sinonasal kræft. Vi vil analysere eksponeringsrespons sammenhænge, hvor vi vil kombinere flere tusinde styrenmålinger indsamlet siden 1960'erne med detaljeret information om histologiske undertyper af næsekræft og målinger af træstøv, den eneste vigtige konkurrerende faktor. Resultaterne vil kunne bibringe ny viden om risikofaktorer for kræft af betydning også udenfor arbejdsmiljøet.
Bevilling: Det Frie Forskningsråd: 139.185 kr.
2015-2017

Overføres husdyr-MRSA fra landbrug til sygehuse?

Formålet er: At belyse, hvor udbredt bærertilstand for husdyr-MRSA (MRSA CC398) er blandt sygehusansatte – og om den resistente bakterie kan brede sig fra husdyr til hospitaler via de sygehusansatte.
Følgende institutioner er deltagere i projektet:
Arbejdsmedicinsk Klinik, Aalborg Universitetshospital, initiativtager professor Øyvind Omland (projektledelse)
Statens Serum Institut, Overlæge Robert Skov (projektledelse), Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø
Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet, Institute for Risk Assessment, University of Utrecht, Holland
Bevilling: Svineafgiftsfonden: 975.000 kr.
2015-2018

Risiko for allergisk alveolitis og andre interstitielle lungesygdomme blandt brevdueholdere

Interstitielle lungesygdomme (ILS) er alvorlige sygdomme med begrænset mulighed for effektiv behandling. Identifikationen af mulige årsager og afbrydelse af eksponering er væsentlig. Luftbårne fugle-antigener kan give allergisk alveolitis (AA) blandt brevdueholdere, men meget lidt vides om risikoen for AA og ILS, som denne eksponering kan medføre.
Formålet med dette studie er at vurdere risikoen for AA og ILS blandt brevdueholdere.
Mere end 7000 medlemmer mellem 1968 og 2013 blev identificeret hos De danske Brevdueforeninger og deres CPR-numre blev leveret af Danmarks Statistik, og 50:1 køns- og fødselsårsmatchede kontroller blev tilfældigt udtrukket af den samlede danske befolkning. Sygehuskontakter for ILS, herunder AA bliver indhentet via Landspatientregistret. Arbejds-, bolig- samt lægemiddeloplysninger vil blive brugt til at justere analyserne.
Projektmedtagere: Christine Cramer Christiansen, Zara-Ann Stockholm, Jesper Medom Vestergaard og Henrik Kolstad, Arbejdsmedicinsk Klinik, Aarhus Universitetshospital; Vivi Schlünssen, Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet; Elisabeth Bendstrup, Lungemedicinsk Afdeling, Aarhus Universitetshospital
Bevilling: Det Frie Forskningsråd: 150.000
2015-2016

Stratificeret behandling i primær sektor til patienter med uspecifikke lænderygsmærter: et randomiseret interventionsstudie

Ondt i ryggen er forsat en betydelig global udfordring, og på verdensplan årsag til flest år levet med funktionsnedsættelse. Indsatser der bygger på stratificeret behandling, dvs. gruppering af rygpatienter med dertil hørende målrettet behandling, har i de senere år vundet frem. Studier fra England har vist at stratificeringsmodellen "the STarT Back Tool" (SBT) virker bedre end vanlig behandling, og tillige er billigere. SBT er et kort patientspørgeskema, som inddeler patienter i tre grupper efter risiko for kronisitet. Til hver gruppe tilbydes målrettet behandling. Tilgangen har vist sig effektiv i engelsk primærsektor - men det er essentielt at teste om dette også er tilfældet, indenfor rammen af tværsektorielle rygforløbsprogrammer i Danmark. Projektet vil undersøge om en stratificeret rygbehandlingsmodel baseret på SBT, udført indenfor rammerne af de regionale forløbsprogrammer er mere effektiv end vanlig praksis. I alt 662 patienter med uspecifikke lænderygsmærter henviset til fysioterapi af egen læge forventes inkluderet. Patienterne randomiseres - enten til den stratificerede model (gruppering vha SBT og målrettet subgruppe behandling), eller vanlig praksis.

Projektdeltagere: Lars Morsø, Center for Kvalitet, Region Syddanmark; David Høyrup Christiansen, Arbejdsmedicin, Universitets klinik, Hospitalsenheden Vest; Jens Søndergaard, Forskningsenheden for Almen Praksis, Institut for Sundhedstjenesteforskning, SDU; Berit Schøiitz-Christensen, Rygcenter Syddanmark og Ole Kudsk Jensen, Rygcenter Silkeborg
Bevillinger: Praksisforskningsfonden Region Midtjylland: 274.200, Region Syddanmarks Forskningspulje 559.000, Gigtforenings Forskningsfond 100.000
2015-2018

WOODMAD

Brændeovnes bidrag til luftforurening og helbredseffekter i Københavnsområdet
Samarbejdspartnere: DCE
Partnere: Jakob Klenø Nørgaard; Jakob Bønløkke ; Carsten Bøcker Pedersen; Ole Hertel; Thomas Ellermann
Funding: AU: 150.000
2015-2016

Working hours, health, wellbeing and participation into working life, the WOW-project.

Det overordnede formål med projektet er at udvikle evidensbaserede modeller over løsninger relateret til arbejdstid, som kan understøtte helbredet, velvære og arbejdsdeltagelse i de nordiske lande. Der vil særligt blive fokuseret på kvinder og den ældre del af arbejdsstyrken, som ofte har særlige udfordringer mht. arbejdstider.

Projektet er et nordisk samarbejdsprojekt, som ledes af det Finske Arbejdsmiljø Institut i Helsinki. Arbejdsmedicinsk Klinik på Aarhus Universitetshospital deltager med analyser af risiko for kræftsygdomme og hjertekarsygdom blandt skifteholdsarbejdere. Denne del af projektet udføres som registerstudie baseret på Dansk Arbejdstids Database og diverse nationale helbredsregistre.

Projektdeltagere: Anne Vested, Henrik Kolstad, Mikko Härmä, Det Finske Arbejdsmiljø Institut, projektleder og Helene Garde, NFA, koordinator for den danske del af projektet.

Bevilling: NordForsk: 338.400 kr.

2015-2019

Work-related MRSA CC398 Carrier Status Had Serious Psychosocial Consequences to a Farmer

The prevalence of livestock associated methicillin resistant Staphylococcus aureus (LA-MRSA aka. MRSA CC398) has increased tremendously since it was first detected in Denmark in 2007. A total of 43 % of all MRSA positive samples analyzed from patients in 2014 were LA-MRSA and a heated debate is ongoing about how the bacteria spread. From a previous study we have more than 400 dust samples from farms and farmers collected in 2008-9 and are currently collecting 40 more samples. In the current project these samples will be extracted and analyzed for the detection of MRSA CC398 and methicillin sensitive Staphylococcus aureus. The aim is to determine changes in prevalence of these important bacteria over the years and to detect factors (e.g. such as animal, farm and ventilation type) that determine how the bacteria spread.

Popularised description of the scientific content:

Husdyr-associerede methicillin resistente stafylokokker (MRSA CC398) er bakterier, der har spredt sig med betydelig hast de seneste få år især i svinestalde men som også forekommer i mange prøver fra patienter. For at kunne forebygge spredning af resistente bakterier i samfundet er det nødvendigt at kende til disses forekomst og spredning over tid og sted. På Institut for Folkesundhed vil ca. 400 prøver fra stalde indsamlet i 2008-9 i en stor del af landet blive analyseret for forekomst af MRSA CC398 og af ikke resistente stafylokokker. I et nyt projekt indsamles prøver fra 40 stalde i 2015 af Arbejdsmedicinsk Klinik i Ålborg. Disse vil blive undersøgt på samme måde ved analyser på Statens Serum Institut. Materialet fra 2008-9 kan bruges til at belyse både geografisk og tidsmæssige udvikling i sammenhæng med prøver indsamlet i 2015. Resultaterne ventes at kunne få betydning for forståelsen af hvordan MRSA CC398 spredes og derfor for hvordan den bedre kan bekæmpes.

Formål:

Kortlægning af methicillin-sensitiv Staphylococcus aureus (MSSA) og af MRSA CC398 forekomst i støv i stalde i prøver fra 2008-9 og 2015. I prøver fra 2015 endvidere at undersøge, om der er tegn på spredning fra stald til sygehus. Fokus er på detektion af MRSA CC398 i støv. Analysere mønstre i udvikling over tid og mellem forskellige produktionsforhold.

Projektdeltagere: Troels Skou og flere

2015-2016

Udredning af årsager til irriterende (toksisk) kontaktesem efter erhvervsmæssig udsættelse for irriterende påvirkninger af huden

Formålet med udredningen er at indsamle og sammenfatte al tilgængelig epidemiologisk evidens relateret til erhvervsmæssig udsættelse for irriterende påvirkninger af huden og heraf følgende irriterende (toksisk) kontaktesem. Udredningen er til brug for Erhvervs sygdomsudvalget.

Projektdeltagere Gitte Jacobsen, Ole Carstensen

Bevilling: 0,3 mio.
2015-16

Effekten af holdbaseret genoptræning til borger med skulderlidelser: Et randomiseret kontrolleret interventionsstudie

Degenerative skulderlidelser er hyppigt forekommende i den danske befolkning og ofte årsag til nedsat funktionsevne og sygefravær. Kliniske retningslinjer på skulderområdet anbefaler at fysioterapeutisk øvelsestræning indgår som led i både konservative og postoperative behandlingsforløb. En nylig systematisk oversigtsartikel peger på, at holdbaseret genoptræning ved lænderygsmerter, urininkontinens og efter knæ- og hoftealloplastik operation er lige så effektiv som individuel genoptræning. Hvorvidt disse resultater kan overføres til andre lidelser på genoptræningsområdet, såsom skulderlidelser er ikke undersøgt. I årene fremover vil der være fokus på sundhedsøkonomi og fordeling af ressourcer med øgede krav i forhold til mere evidensbaseret praksis. Derfor bliver det mere og mere relevant, at ressourcer inden genoptræningsområdet udnyttes så effektivt som muligt, således at bedst mulig behandling ydes til borgerne, samtidig med at de øgede krav om effektivisering opfyldes. Projektet har til formål at undersøge effekten af holdbaseret genoptræning sammenlignet med individuel genoptræning eller selvtræning hos borger med degenerative skulderlidelser henvist til et kommunalt genoptræningsforløb. Projektet er et kontrolleret randomiseret forsøg, hvor i alt 180 borger henvist til genoptræning i 6 kommuner i Region Midtjylland (Vestklyngen) forventes at deltager.

Projektdeltagere: David Høyrup Christiansen Arbejdsmedicin – Universitets Klinik, Hospitalsenhed Vest, 6 Ledende terapeuter i Herning, Holstebro, Ringkøbing-skjern, Struer, Lemvig og Ikast-Brande kommune

Bevillinger: Praksisfonden, Danske Fysioterapeuter 291.490 kr. Folkesundhed i Midten, Region Midtjylland 100.000 kr. Sundhedsafdelingerne i Herning, Holstebro, Ringkøbing-Skjern, Struer, Lemvig og Ikast-Brande kommune 160.000 kr.

2016-2017

Klinik relevant behandlingseffekt af fysioterapi ved nakke-, skulder- og lændesmerter: Et benefit-harm-trade off studie

Effekten af fysioterapeutisk intervention (manuel terapi og øvelsestræning) i behandlingen af patienter med nakke, skulder og lændesmerter er dokumenteret i randomiserede kontrollerede studier. Men hvorvidt den observerede behandlingseffekt er af klinisk relevans er fortsat et diskussionsemne. Hidtil har denne vurdering været baseret på statistiske metoder og kliniske antagelser. Ved benefit-harm-trade metoden afvejes størelsen på den opnåede behandlingseffekt, også i forhold til økonomiske omkostninger, mulige bivirkninger og ulemper ved behandlingen af patienter som efterfølgende skal modtage behandlingen. At undersøge og sammenligne klinisk relevant behandlingseffekt af fysioterapi ved nakke-, skulder- og lændesmerter. Undersøgelsen forventes at inkludere 180 patienter henvist af praktiserende læge til fysioterapeutisk behandling på grund af nakke-, skulder- eller lændesmerter.

Projektdeltagere: David Høyrup Christiansen Arbejdsmedicin – Universitets Klinik, Hospitalsenhed Vest og Nils-Bo de Vos Andersen, Afdelingen for Nære Sundhedstilbud, Kvalitet og lægemidler, Region Midtjylland

Bevillinger : Praksisforskningsfonden Region Midtjylland 590.000 kr., Giftforeningen 54.000 kr.

2016

Samarbejde om sikkerhed: Differentieret opfattelse af sikkerhed i byggebranchen

Det overordnede formål med projektet er at undersøge forskellige professionsgruppers opfattelse af sikkerhed i byggeriet, herunder forklaringer på ulykker og risikoopfattelse, og at belyse hvilken betydning disse forskelle har for samarbejde om sikkerhed og sundhed på byggepladsen. Projektet udvikler på denne baggrund et dialogværktøj, der kan implementeres i eksempelvis tavlemøder og som dermed kan bidrage til et forbedret samarbejde om sikkerhed og sundhed på byggepladsen.

Projektets resultater udvikles i et dialogværktøj, der anskueliggør forskellige professioners sikkerhedsopfattelser. Dialogværktøjet, der bygger på viden om de forskellige sikkerhedsopfattelser, kan dermed bruges som udgangspunkt for undervisning/kurser til formænd og ledere, samt udmøntes ved eksempelvis tavlemøder eller byggemøder. Projektet bidrager med ny viden om professionsgruppers sikkerhedsopfattelser, som potentielt kan betyde styrkelse af samarbejdet om sikkerhed.

Projektdeltagere: Lars Peter Andersen, Regine Grytnes

Bevilling: Arbejds miljøforskningsfonden: 2,2 mio.

2016-2018

Sikre praktikvirksomheder

Nyere forskning indikerer, at praktikvirksomhederne spiller en afgørende rolle for lærlingenes sikkerhedspraksis, men på trods af, at disse har en lavere prioritering af sikkerhed end skolerne, er der ikke meget fokus på deres rolle ift. lærlingenes sikkerhedspraksis. Der er derfor gode argumenter for at rette indsatsen for forebyggelse af ulykker hos lærlinge mod praktikvirksomhederne og deres sikkerhedspraksis, som et supplement til skolernes undervisning og fokuset på lærlingenes viden og holdninger. Formålene med dette projekt er således, (1) at udvikle en intervention rettet mod forbedring af sikkerhedsniveauet i BA-virksomheder med lærlinge ud fra eksisterende forsknings- og praksisviden, samt (2) at pilotteste interventionen og måleinstrumenterne i op til 20 BA-virksomheder

Projektdeltagere: Kent Nielsen, Regine Grytnes
Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 1,5 mio.
2016-2017

Udforskning af arbejdsmiljø og muskuloskeletalt helbred med brug af Den Muskuloskeletale Forskningsdatabase ved Dansk Ramazzini Center

Dette projekt udforsker sammenhænge mellem arbejdsmiljø og muskuloskeletalt helbred med brug af Den Muskuloskeletale Forskningsdatabase ved Dansk Ramazzini Center. Aktuelt rummer forskningsdatabasen spørgeskemadata for 39.590 personer, der har deltaget i ni tidligere arbejdsmedicinske studier af bl.a. håndværksmæssigt og industrielt arbejde, rengøringsarbejde og arbejde i plejesektoren. Databasen indeholder selvrapporterede oplysninger om blandt andet smerter, livsstilsforhold og psykosocialt arbejdsmiljø og kan kobles med registerdata vedrørende helbredsforhold og erhvervstilknytning. Dermed giver databasen enestående muligheder for omkostningseffektive forløbsstudier inden for den biopsykosociale referenceramme. Projektet belyser følgende hypoteser: Igangsættelse af en arbejdsskadesag forringer i sig selv ikke den erhvervsmæssige prognose efter operation for ryglidelser, karpaltunnelsyndrom og skuldersygdom. De forskningsresultater, der tyder på dette, kan i stedet forklares med, at sandsynligheden for anmeldelse af en arbejdsskade er forøget blandt personer, der er erhvervstruede ('omvendt årsagssammenhæng'). Håndledsbelastende arbejde er forbundet med forøget risiko for karpaltunnelsyndrom og operation herfor, og sandsynligheden for en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet efter operation falder med omfanget af håndledsbelastende arbejde. Incidensen af operationer for diskusprolaps og andre ryglidelser stiger med de samlede løftemængder over en årrække (nedslidning), og kombinationen af rygsmerter og rygbelastende arbejde er forbundet med en særlig forøget risiko for senere operation i ryggen. Hvis hypotesen bekræftes, vil vi afdække, hvor meget man kan løfte per dag hen over en årrække, før risikoen for sygdom med behov for operation øges. Sandsynligheden for en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet efter operation for diskusprolaps og andre ryglidelser falder med de samlede daglige løftemængder i arbejdet. Belastende psykosociale arbejdsforhold (høje krav i kombination med lav indflydelse; lav social støtte) spiller også en negativ rolle for prognosen.

Projektdeltagere: Susanne Svendsen, Johan Hviid Andersen, Poul Frost, Lone Dobæk, Jane F. Thomsen
Bevilling: Arbejdsmiljøforskningsfonden: 1,2 mio.
2016-18

Ramazzini scholarships 2015

Signe Timm: Forskerophold, University of Melbourne

Anne Vested: European Respiratory Society, International kongres, Amsterdam

Anneli Bolund: European Respiratory Society, International kongres, Amsterdam

Christine Cramer Christiansen: ISEE EUROPE YOUNG 2015: Early Career Researchers Conference on Environmental epidemiology, Utrecht

Tabel 1. Antal Ph.d. studerende fordelt efter år for indskrivning og forsvar

År for indskrivning	År for forsvar									Total
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	.	
2004	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2005	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
2006	0	2	0	1	0	0	0	0	0	3
2007	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
2008	0	0	0	0	1	2	0	0	0	3
2009	0	0	0	0	1	4	1	2	0	8
2010	0	0	0	0	0	2	3	1	1	7
2011	0	0	0	0	0	0	2	1	2	5
2012	0	0	0	0	0	0	0	1	5	6
2014	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5
Total	1	2	2	2	2	8	6	5	13	41

Tabel 2. Medarbejdere i Dansk Ramazzini Center 2015

Medarbejder- kategorier	AMK Aalborg		AMK Herning		AMK Aarhus		Folke- sundhed		Fælles		I alt	
	Hove- der	Års- værk	Hove- der	Års- værk	Hove- der	Års- værk	Hove- der	Års- værk	Hove- der	Års- værk	Hove- der	Års- værk
Seniorer	3	0,95	8	3,2	4	1,4	3	2			18	7,55
Ph.d.	1	0,5	5	5	4	4	4	4			14	13,5
Postdoc	1	1,0	5,5	5,5	3	3	2	1			10,5	10,5
Forsknings- assistenter			1	1	-	-	-	-			1	1
Forskningsårs- studerende			1	1	1	1	1	1			3	3
Core									1,5	1,5	1,5	1,5
Barsel			3	3	1	1					4	4
I alt	5	2,45	23,5	18,7	13	10,4	10	8	1,5	1,5	53	41,05

Tabel 3. Igangværende Phd projekter 31. december 2015

Navn	Projekttitle	Forsknings- område	Hovedvej-leder	Afdeling	Ph.d.- indskrivningsdato (Ph.d.-skole)	Fond
Ligaya Dalgaard	Randomiseret, kontrolleret undersøgelse af intervention rettet mod belastnings-reduktion og genoptagelse af arbejde blandt syge-dagpengeklienter med arbejdsrelaterede psykiske problemer	Stress	Johan Hviid Andersen	AMK-Herning	01.06.10	AMFF
Louise Pape Larsen	Liv efter apopleksi	Prognose	Niels Henrik Hjøllund	AMK-Herning	01.02.11	AU
Anneli Clea Bolund	Decline in lung function – the impact of environmental and genetic risk factors	Luftvejslidelser	Vivi Schlünssen	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.04.11	AU
Thomas Winther Frederiksen	Støjbelastning i arbejdsmiljøet og risiko for tinnitus og nedsat høreevne. En forløbsundersøgelse af støjkaraktistika, tærskelværdier, forvarsler, individuel følsomhed og forebyggelse.	Stress	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.01.12	AMFF
Mette Skovgaard Christensen	Styreneksponering og risiko for kræft-STRIKT projektet	Stress	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.08.12	AMFF
Anita Eskildsen	Prognose for kognitive problemer ved arbejdsrelateret stress	Stress	Johan Hviid Andersen	AMK-Herning	01.08.12	AMFF
Stine Daugaard	Indoor work, UV radiation, light exposure, vitamin D, BDNF, and the risk of multiple sclerosis and depression	Stress	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.02.14	KI
Sorosh Tabatabaieifar	Karpaltunnelsyndrom som signalsygdom for sundhedsskadelige håndledspåvirkninger	Bevægeapparat	Poul Frost	AMK-Aarhus	01.01.14	AMFF
Marie Vestergaard Vad	Work-related risk and prognostic factors for inguinal hernia repair among men: population-based cohort study	Bevægeapparat	Poul Frost	AMK-Aarhus	01.08.14	AMFF
Mette Jørgine Kirkeby	Unge introduktion på arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedstilknytning - betydningen af sårbarhed, arbejdsmiljø og arbejde-privatliv konflikter.	Social ulighed	Johan Hviid Andersen	AMK-Herning	01.04.14	AMFF
Signe Timm	Associations of microbial exposure in early life, prior to conception and across generations for the immunoregulatory disorders inflammatory bowel disease, asthma and allergic rhinitis.	Luftvejslidelser	Vivi Schlünssen	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.09.14	AU
Liv Schougaard	Liv efter apopleksi	Vestkronik	Niels Henrik Hjøllund	AMK-Herning	01.09.15	
Dorte Raabye Andersen	Følelsesmæssige krav i arbejdet i kriminalforsorgen	Stress	Lars Peter Andersen	AMK-Herning	01.09.12	AMFF

Tabel 4. Igangværende forskningsårsprojekter 2015

Navn	Projektitel	Forsknings- område	Hovedvej- leder	Afdeling	Forskningsår Indskrivningsdato	Fond
Christine Cramer Christensen	The risk of hypersensitivity pneumonitis and idiopathic pulmonary fibrosis following antigen exposure: a long-term study of pigeon breeders exposed to avian proteins	Luftvejsslidelser	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.02.2015	FSS
Emma Lise Jacobsen	Nakke-skulder smerter og erhvervstilknytning blandt tidligere syersker – en opfølgingsundersøgelse	Bevægeapparat	Johan Hviid Andersen	AMK-Herning	01.09.2015	?
Troels Skou	MSSA og MRSA i Dansk Landbrug i 2008, en del af SUS-projektet	Mikroorganismer	Jakob Bønløkke	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.09.2015	?

Table 5. Completed ph.d.-projects 2008-2015

Navn	Projekttitel	Forsknings-område	Hovedvej-leder	Afdeling	Phd-indskrivningsdato	Fond
Søren Rytter	Knee disorders due to kneeling work demands. A study among Danish floor layers	Bevægeapparat	Jens Peter Bonde	AMK-Skive	10.10.05	AMFF
Torsten Munch-Hansen	Det gode arbejdsklima	Stress	Jens Peter Bonde	AMK-Aarhus	12.02.09	AMFF
Tine Halsen Malling	Glutathione Peroxidase 1 and asthma. A cross-sectional analysis of associations between genetic polymorphism, enzymatic activity, selenium concentration, oxidative stress and inflammatory disease in a population sample	Luftvejsslidelser	Øyvind Omland	AMK-Aalborg	29.06.06	
Claus Dalsgaard Hansen	En sociologisk fortælling om sygefravær	Arbejdsfastholdelse	Lisbeth B. Knudsen	AMK-Herning	15.02.05	AMFF
Tine Rubak	Kumulerede fysiske belastninger i arbejdet som risikofaktor for udvikling af operationskrævende primær artrose i hofter og knæ	Bevægeapparat	Poul Frost	AMK-Aarhus	01.07.07	AMFF
Morten Willert	MARS - Midler mod Arbejds-Relateret Stress - en randomiseret, kontrolleret undersøgelse af et kognitivt funderet, gruppe-baseret stresshåndterings-program	Stress	Ane Marie Thulstrup	AMK-Aarhus	01.11.06	AMFF
Ioannis Basinas	Exposure assessment and respiratory diseases in young farmers. SUS12 and SUS new	Luftvejsslidelser	Torben Sigsgaard	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.12.07	AU, GRASP
Morten Søndergaard Jensen	Kryptorkisme i Danmark: Studier af registervaliditet, sygdomsårsager og timing af kirurgisk behandling	Reproduktion	Ane Marie Thulstrup	AMK-Aarhus	01.08.08	AU
Jens Christian Jensen	Risikofaktorer for smerter i ryg, led og muskler med specielt fokus på smerter der fører til lægekontakt (Odder-projektet)	Bevægeapparat	Johan Hviid Andersen	AMK-Herning	01.01.09	AMFF
Karin Bierring	Liv efter hjertesygdom	Prognose	Niels Henrik Hjøllund	AMK-Herning	01.09.09	AMFF, Hjertereforeningen

Berit Hvass Christensen	Mors erhverv og risiko for at barnet udvikler en allergisk sygdom	Reproduktion	Vivi Schlünssen	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.03.09	AAMF, AU
Stine Yde Nielsen	Q-feber i graviditeten og føtale konsekvenser	Reproduktion	Niels Henrik Hjøllund	AMK-Herning	01.01.09	Region Midt, AMFF
Simon Grandjean Bamberger	Globalization, pressure to change and psychosocial work environment: the implication of management on mental health	Stress	Øyvind Omland	AMK-Aalborg	01.08.09	AMFF
Grethe Elholm	Effekten af landbrugseksposering på allergi, astma og rhinitis	Luftvejslidelser	Øyvind Omland	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.09.08	Region Midt, AU
Matias Grynderup	Psykosociale belastninger i arbejdet, fysiologisk stress og risiko for depression	Stress	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.09.08	Region Midt, Lundbeck A/S
Louise Møller Pedersen	Integreret ulykkesforebyggelse, delprojekt C	Ulykker	Peter Nielsen	AMK-Herning	05.06.10	AMFF
Regine Grytnes	Risikoforståelse og sikkerhedspraksis hos tømmerlærlinge	Ulykker	Anne Line Dalsgård	AMK-Herning	01.01.10	AMFF
Anne Vested	Reproduktivt helbred hos unge danske mænd efter intra-uterin eksponering for hormonforstyrrende stoffer	Reproduktion	Gunnar Toft	AMK-Aarhus	01.02.10	FSS
Zara Ann Stokholm	Arbejdsrelateret støjeksponering og fysiologisk stress: En undersøgelse af blodtryk, katekolaminer og kortisol	Stress	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.10.09	AMFF
Trine Nøhr Winding	Unge introduktion til arbejdsmarkedet.	Social ulighed	Johan Hviid Andersen	AMK-Herning	01.02.11	AMFF
David Høyrup Christiansen	Rehabilitation after shoulder surgery: The effectiveness of physiotherapy with graded exercises in the working population	Bevægeapparat	Susanne Wulff Svendsen	AMK-Herning	01.11.10	Region Midt, DSF
Birgit Bjerre Høyer	Prænatal eksponering for miljøfremmede stoffer og børns psykomotoriske udvikling	Reproduktion	Gunnar Toft	AMK-Aarhus	01.08.11	Region Midt, AU, FP7

Susanne Lund Kristensen	Yngre kvinders reproduktive funktion. Sammenhængen mellem eksponering for hormonforstyrrende stoffer i fostertilstanden og den reproduktive funktion senere i livet	Reproduktion	Erik Ernst	AMK-Aarhus	01.02.10	DSF, Beckett-Fonden, Div. legater og fonde
Tanja Kirkegaard	Kollektiv stress	Stress	Svend Brinkmann	AMK-Herning	01.08.09	AMFF
Else Toft Würtz	Occupational COPD. Prevalence and genetic risk factors in a population-based study of 45-84-year-old Danes	Luftvejslidelser	Øyvind Omland	AMK-Aalborg	01.10.11	Region Nordjylland
Annett Dalbøge	Arbejdsrelaterede risikofaktorer for operationskrævende skulderlidelser	Bevægeapparat	Johan Hviid Andersen	AMK-Aarhus	01.11.09	Region Midt, AMFF, GRASPH, Gigtforeningen, Forsknings-Apparatur-fonden
Charlotte Rasmussen	Risikofaktorer for vold og trusler på arbejdspladsen	Stress	Annie Høegh	AMK-Herning	01.01.10	AMFF
Helene Tilma Vistisen	Helbredskonsekvenser af lysmiljøet ved indendørsarbejde og natarbejde	Stress	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.03.12	AMFF
Mette Lausten Hansen	Sickness absence in pregnancy - risk factors and prognosis	Reproduktion	Cecilia Ramlau- Hansen	AMK-Aarhus	01.09.12	Region Midt, AU

Tabel 6. Afsluttede forskningsårsprojekter 2008-2014

Navn	Projekttitle	Forsknings-område	Hovedvej-leder	Afdeling	Forskningsår Indskrivningsdato	Fond
Anneli Clea Bolund	SUS12 lungefunktion i et landligt perspektiv. 15 års followup studie af unge danske landmænd	Luftvejsslidelser	Torben Sigsgaard	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.09.07	AU
Pernille Gabel	En registerbaseret undersøgelse af risikoen for kryptorkisme blandt drengebørn, hvis mødre har været udsat for pesticider under graviditeten.	Reproduktion	Gunnar Toft	AMK-Aarhus	01.09.08	FSS
Jane Lausten Hansen	Spiller amning af drengebørn en rolle for disses frugtbarhed? Et follow-up studie om sammenhængen mellem amning og sædkvalitet	Reproduktion	Cecilia Ramlau-Hansen	AMK-Aarhus	01.09.08	FSS
Linn Berger Håkonsen	Vægttab og mandlig reproduktion	Reproduktion	Cecilia Høst Ramlau-Hansen	AMK-Aarhus	01.02.10	KI
Marie Vestergaard Vad	Impact of physical workload on risk of lateral and medial hernia repair: a population-based male cohort study	Bevægeapparat	Susanne Wulff Svendsen	AMK-Aarhus, AMK-Herning	01.09.10	Finansieret af afdelingerne
Andreas Ernst	Maternal smoking during pregnancy and reproductive health in daughters	Reproduktion	Cecilia Høst Ramlau-Hansen	AMK-Aarhus	01.05.11	Lundbeck
Marie Louise Hounsgaard	Er mors overvægt under graviditet årsag til ændret alder for pubertetsstart hos sønner?	Reproduktion	Cecilia Høst Ramlau-Hansen	AMK-Aarhus	01.10.11	KI
Martin Rune Hansen	Helbredseffekter af længerevarende pyrethroid-eksponering på bolivianske sprøjtearbejdere involveret i vektorbekæmpelsesprogrammer	Bevægeapparat	Vivi Schlüsslen	Sektion for Miljø, Arbejde og Sundhed, AU	01.03.12	FSS
Maria Hee Jung Sejersen	Molecular pathogenesis of rotator cuff related shoulder disorders: a methodological study including discovery-based proteomics	Bevægeapparat	Susanne Wulff Svendsen	AMK-Herning	01.02.12	Finansieret af afdelingerne
Tine Sommer	Multi- and single site musculoskeletal pain – prevalence and association to multi- and single-site occupational mechanical exposures and to risk of disability	Bevægeapparat	Susanne Wulff Svendsen	AMK-Herning	01.02.12	KI og AMK-Herning
Julie Lyngsø	Menstrual cycle characteristics in European and Inuit women exposed to perfluorinated chemicals	Reproduktion	Gunnar Vase Toft	AMK-Aarhus	01.08.2012	Health, AU
Karen Guldbrandsen	Age of menarche and time to pregnancy – a study within the Danish National Birth Cohort	Reproduktion	Cecilia Høst Ramlau-Hansen	AMK-Aarhus, Sektion for epidemiologi, AU	01.02.13	FSS
Nina Margrethe Raunkjær	A 7-year follow-up study of occupational noise exposure and the use of antidepressant medicine: a model of long-term stress and depression	Stress	Henrik Kolstad	AMK-Aarhus	01.08.13	FSS
Saga Elsie Marinsdatter	Pre-pregnancy BMI and reproductive health of sons and daughters in young adulthood".	Reproduktion	Cecilia Ramlau-Hansen,	Institut for Folkesundhed, sektion for epidemiologi, AMK Århus	01.02.14	AU